

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ Α΄

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Δεύτε, πανηγυρίσωμεν σήμερον, ὦ φιλόθεον σύστημα. Δεύτε, συνεορτάσωμεν σήμερον τας φιλεόρτους ἄνω δυνάμεσι· ἤκασι γὰρ ενθάδε συν ἡμῖν εορτάσοντες. Δεύτε, ὡς εν κυμβάλοις ευήχοις τοις χεῖλεσιν ἀλαλάξωμεν. Δεύτε, σκιρτήσωμεν πνεύματι. Τίτι γὰρ εορτή και πανήγυρις; Τίτι θυμηδία και ἀγαλλίασις, ἀλλ' ἢ τοις φοβουμένοις τον Κύριον, τοις Τριάδι λατρεύουσι, τοις τῷ Πατρί τον Υἱόν και το Πνεῦμα συνάϊδιον σέβουσι, τοις ψυχὴ και εννοία και στόματι καθομολογοῦσι θεότητα εν τρισίν ἀδιαιρέτως γνωριζομένην ταις υποστάσεσι, τοις εἰδόσι και λέγουσι τον Χριστόν Υἱόν του Θεοῦ, και Θεόν, μίαν υπόστασιν, εν δυσίν ἀδιαιρέτοις και ἀσυγχύτοις ταις φύσεσι γνωριζόμενον και τοις αὐτῶν φυσικοῖς ἰδώμασιν; Ἡμῖν ευφροσύνη και χαρὰ πάσα εόρτιος. Ἡμῖν ο Χριστός τας εορτάς εκτετέλεκεν· ου γὰρ ἔστι χαίρειν τοις ἀσεβέσιν. Αποθώμεθα λύπης ἀπάσης νέφος επισκοτούσης ἡμῖν τον νουν και τούτον ουκ εώσης προς ὕψος ἐπαίρεσθαι. Πάντων των γῆϊνων περκφρονήσωμεν· ουκ εν γῆ ἡμῶν το πολίτευμα. Προς ουρανόν τον νουν ἐναποτείνωμεν, ὅθεν και Σωτήρα Χριστόν ἀπεκδεχόμεθα Κύριον.

Σήμερον φωτός ἀπροσίτου ἄβυσσος· σήμερον αἴγλης θείας χύσις ἀπεριόριστος εν Θαβῶρ τῷ ὄρει τοις ἀποστόλοις αὐγάζεται. Σήμερον Παλαιάς και Νέας Διαθήκης Δεσπότης γνωρίζεται Ἰησοῦς Χριστός, το φίλον εμοί πράγμα και ὄνομα, το γλυκύτατον ὄντως και ποθενότατον και πάσης γλυκύτητος υπερβαῖνον ἐννοϊαν. Σήμερον ο της Παλαιάς ἔξαρχος Μωσῆς, ο θεῖος νομοθέτης, εν ὄρει Θαβῶρ τῷ νομοδότῃ Χριστῷ δουλοπρεπῶς ὡς Δεσπότη παρίσταται, και τούτου την οικονομίαν αὐγάζεται, ἣν τυπικῶς πάλαι μεμυσταγώγητο (τούτο γὰρ φαῖν αν ἐγὼ γε δηλοῦν Θεοῦ τα οπίσθια), ο σαρκωθεὶς Θεός, Λόγος και Κύριος, καθὰ Παῦλος ο θεῖος διαρρήδην ἡμᾶς ἐξεπαίδευσεν· (ἡ δε πέτρα ἣν ο Χριστός), ος της εαυτοῦ σαρκός ὡσπερ τινὰ σμικροτάτην οπήν παρηνέωξε και φωτὶ ἀπλέτω και πάσης στερροτέρῳ ὀψεως τους παρόντας κατήστραψε. Σήμερον ο της Νέας Διαθήκης κορυφαϊότατος, ο τον Χριστόν Υἱόν Θεοῦ του ζώντος», τον της Παλαιάς ἔξαρχον τῶ των ἀμφοτέρων

νομοδότη ορά παριστάμενον και διαπρυσίως φθεγγόμενον, «Οὐτός ἐστίν ο ὢν», ον ως ἐμέ προφήτην αναστήσεσθαι προηγόρευσα ἵ ως ἐμέ μεν, ως ἄνθρωπον και του νέου λαοῦ ἔξαρχον, υπέρ ἐμέ δε, και ἐμοῦ και πάσης κυριεύοντα κτίσεως ἵ τον ἐμοῖ τε και σοι τας Διαθήκας ἀμφω, Παλαιὰν τε και Καινήν, διαθέμενον. Σήμερον τω παρθένω της Νέας, ο παρθένος της Παλαιάς, τον εκ παρθένου παρθένον ευαγγελίζεται Κύριον.

Δεῦτε ουν, Δαβὶδ τω προφήτῳ πειθόμενοι. Ψάλλωμεν τω Θεῷ ἡμῶν, ψάλλωμεν τω βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλλωμεν. Ὅτι βασιλεὺς πάσης της γῆς ο Θεός, ψάλλωμεν συνετῶς ἵ ψάλλωμεν αγαλλιάσεως χεῖλεσι ἵ ψάλλωμεν συνέσει νοός, της των λόγων αισθανόμενοι γεύσεως. Λάρυγξ μεν τα σῖτα γεύεται, νους δε λόγους διακρίνει, φησὶν ο σοφώτατος. Ψάλλωμεν και τω Πνεύματι τω ερευνῶντι τα πάντα, και αυτά τα βάθη του Θεοῦ τα ἀπόρρητα, εν τω φωτὶ του Πατρός, τω τα πάντα φωτίζοντι Πνεύματι, φως ορώντες τον Υἱόν του Θεοῦ, το ἀπρόσπον. Νυν ωράθη τα τοις ανθρωπίνοις ἀθέατα ὄμμασι, σῶμα γῆϊνον θεῖαν ἀπαυγάζον λαμπρότητα, σῶμα θνητόν, δόξαν πηγάζον θεότητος. Ο γαρ «Λόγος σὰρξ», ἢ σὰρξ τε Λόγος «εγένετο», εἰ και μη θείας ἐξειστήκει φύσεως. Ὡ θαύματος πάντα νουν υπερβαίνοντος! Ουκ ἔξωθεν ἡ δόξα τω σῶματι προσεγένετο, ἀλλ' ἐνδοθεν εκ της ἀρρήτω λόγω ἠνωμένης αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν του Θεοῦ Λόγου υπερθέου θεότητος. Πῶς τα ἀμικτα μίγνυται και μένει ἀσύγχυτα; Πῶς συμβαίνει εἰς εν τα ἀσύμβατα και των οικείων ουκ ἐκβαίνει λόγων της φύσεως; Ἐνώσεως τούτο το δράμα της καθ' ὑπόστασιν. Εν τα ἠνωμένα και μίαν ὑπόστασιν ἀπεργάζεται, εν ἀδιαφρέτῳ διαφορά και ἀσυγχύτῳ ἐνώσει της ἐνότητος φυλαττομένης της υποστάσεως, και της δυάδος τηρουμένης των φύσεων, δια τε της του Λόγου ἀμεταβλήτου σαρκώσεως και της υπέρ νουν της βροτείας σαρκός ἀτρέπτου θεώσεως. Και Θεοῦ μεν τα ἀνθρώπινα γίνεται, ἀνθρώπου δε τα θεῖα, τω τρόπῳ της ἀντιδόσεως και της εν ἀλλήλοις ἀσυγχύτου περικωρήσεως και της καθ' ὑπόστασιν ἀκρας ἐνώσεως. Εἰς γαρ ἐστίν, ο κακείνων αἰδίως, καν τούτο γενόμενος ὕστερον.

Σήμερον ἐξακούεται ἀνθρώπων ὡσὶ τα ἀνήκουστα. Ο γαρ ορώμενος ἄνθρωπος, Θεοῦ Υἱός, ως μονογενῆς ἠγαπημένος μαρτυρεῖται και ὁμοούσιος. Ἀψευδῆς ἡ μαρτυρία, ἀληθῆς ἡ ἀνάρρησις ἵ αὐτός ο γεννήσας Πατὴρ ἐκφωνεῖ την ἀνάρρησιν. Παρέστῳ Δαβὶδ και πνασσέτῳ την θεόφθογον λύραν του Πνεύματος και τρανότερον νυν μελωδεῖω και ἐκτυπώτερον ρῆσιν, ἦν πάλοι προβλεπτικοῖς πόρρω ἀνέκαθεν και καθαροῖς προορώμενος ὄμμασι του Θεοῦ Λόγου την πυρός ἡμᾶς ἐνσαρκον ἔλευσιν, ως ἐσομένην προεφήτευσεν ἵ «Θαβὼρ και Ἐρμών εν τῷ ὀνόματι

σου αγαλλιάσονται». Ερμών μεν το πρότερον, το της υιότητος όνομα τρανώς τω Χριστώ υπό Πατρός μαρτυρούμενον ακούσαν, ηγαλλιάσατο, όταν άρτι προς Ιορδάνην ως Παλαίας και Νέας μεσίτης ο Πρόδρομος βαπτίζεν εξεπορεύετο, το κρυπτόμενον εν τη ερήμω κειμήλιον ως εν σκότει τω κόσμω φαίνον, το φως το απρόσπον και λανθάνον τυος μυωπάζοντας, δημοσιεύεν αποστελλόμενον, ότε εν μέσω τω Ιορδάνη το ύδωρ της αφέσεως ίστατο καθαίρον τον κόσμον, ουκ αυτό καθαιρόμενον· ότε μεν φωνή Πατρός ουρανόθεν βροντώση «Υιός αγαπητός» μαρτυρείται ο βαπτιζόμενος, περιστερά δε ώσπερ τω Πνεύματι δακτυλοδεικτείται ο μαρτυρούμενος.

Νυν δε Θαβώρ αγαλλιάται και γήθεται, το θείον όρος και άγιον, το υψηλόν, ουχ ήπτον τη δόξη τε και λαμπρότητι, ή τω αερλώ μετεωρίσματι νυν επαξίως ευφραίνεται. Ουρανώ γαρ αμιλλάται τη χάριτι. Ώ γαρ εν εκείνω οι άγγελοι ακλινές ενερείδεν το όμμα μη σθένουσιν, εν τούτω αποστόλων οι πρόκριποι τη δόξη της αυτού βασιλείας ορώσιν εκλάμποντα· εν τούτω νεκρών πιστούται ανάστασις, και νεκρών και ζώντων αναδεικνυται Κύριος, εκ νεκρών μεν τον Μωϋσήν προηκάμενος, ζώντα δε τον Ηλίαν προσαγόμενος μάρτυρα, τον πάλαι εκ γης αρματηλάτην πυρίπνοον προς αθέριον τρίβον δικρηλατήσαντα. Εν τούτω και νυν προφητών οι έξαρχοι προφητεύουσι, δια σταυρού την έξοδον του Δεσπότου μηνύοντες. Όθεν σκιρτά και αγάλλεται και αρνών μιμείται τα άλματα, μαρτυριάν την αυτήν της υιότητος εκ της νεφέλης, του Πνεύματος, την ζωοδότην Χριστόν ακουτισθέν υπό του Πατρός μαρτυρούμενον. Τούτο γαρ εστί όνομα το υπέρ παν όνομα, εφ' ώ Θαβώρ και Ερμών αγάλλεται. «Ουτός εστί ο Υιός μου ο αγαπητός». Τούτο πάσης της κτίσεως αγαλλίαμα· τούτο γέρας ανθρωπος και αναφαίρετον καύχημα. Άνθρωπος γαρ, ει και μη ψιλός, υπάρχει ο μαρτυρούμενος. Ώ της υπέρ νουν ημίν δωρηθείσης αγαλλιάσεως! Ώ της υπέρ ελπίδα μακαριότητος! Ώ δωρημάτων Θεού νικώντων την έφεσιν! Ώ χαρισμάτων ουχ υπεικόντων μέτροις της απήσεως! Ώ δορήρος αφθόνου και υπερφυούς, υπερφυά κεκτημένου μεγαλοπρέπειαν! Ώ δωρεάς αξίας, ου του λαμβάνοντος, του δίδοντος δε μάλιστα! Ώ ξένων συναλλαγμάτων! Ώ δίδοντος δύναμιν, και δεχομένου ασθένειαν! Ώ δεικνύντος άνθρωπον άναρχον, εν τω τον άναρχον σωματικώς κτιζόμενον άρχεσθαι! Ει γα θεούται μεν άνθρωπος εν τω Θεώ ανθρωπιζεσθαι, αυτός δε ο εις Θεός τε και άνθρωπος δείκνυται· άρα ο αυτός, άνθρωπος ων, άναρχός εστί τη θεότητι, και Θεός ων, τη ανθρωπότητι άρχεται.

Πάλιν μεν ουν εν όρει Σινά καπνός και θύελλα και γνόφος και πυρ δειματούν την άκραν εκείνην εκάλυπτε συγκατάβασιν, απρόσπον τον νομοδότην κηρύττοντα και σκωδώς παραδεικνύντα αυτού τα οπίσθια και εκ των οικείων κτισμάτων τον

αριστοτέχνην δημοσιεύοντα. Νυν δε πάντα φωτός και αίγλης πεπλήρωται. Αυτός γαρ ο του παντός τεχνίτης και Κύριος εκ κόλπων πατρικών παραγένονεν, ου μεταβάς της οικείας ιδρύσεως, ήτοι της εν κόλποις τοις πατρικοίς ενζήσεως, συγκαταβάς δε τοις δούλοις και δούλου μορφήν μορφωσάμενος, και φύσει και σχήματι γενόμενος άνθρωπος, ως αν χωρηθείη Θεός ανθρωποις αχώρητος, δί' εαυτού και εν εαυτώ δεικνύς της θείας φύσεως την λαμπρότητα. Το πριν μεν γαρ εν ενώσει της οικείας χάρπος Θεόν καθίστησι τον άνθρωπον, ότε νέω εκ χοός πλαττομένω πνεύμα ζωής ενεφύσησε, και του κρείττονος μεταδέδωκε, και εικόνη οικεία και ομοιώσει τετίμηκε, και της Εδέμ πολίτην ειργάσατο, και αγγέλων εποίησε σύντροφον· άλλ' επει της θείας εικόνας της ομοιότητα τη των παθών ιλύι εξοφώσαμέν τε και συνεχέαμεν, δευτέραν κοινωνίαν ο συμπαθής ημίν κεκοινώνηκε, πολύ της προτέρας ασφαλεστέραν τε και παραδοξοτέραν. Αυτός γαρ εν υπεροχή μένων της οικείας θεότητος, μεταλαμβάνει του χειρόνος, εν αυτώ θεουργών το ανθρωπινον, και τη εικόνη το αρχέτυπον μίγνυται, και το οικείον κάλλος εν ταύτη παραδεικνυσι σήμερον. Και λάμπει μεν το πρόσωπον αυτού ως ήλιος (φωτί γαρ αυλω ταυτίζεται καθ' υπόστασιν, καντεύθεν δικαιουσύνης γεγένηται ήλιος), ως δε χιών λευκαίνεται τα ιμάτια· περιβολή γαρ, ουχ ενώσει, δεδόξασται, σχέσει δε και ουκέτι καθ' υπόστασιν. Νεφέλη δε φωτός επεσκίασε, το σέλας ζωγραφούσα του Πνεύματος. Ώδε γαρ πως ο θείος έφη Απόστολος, του μεν ύδατος εικόνα φέρειν την θάλασσαν, την δε νεφέλην του Πνεύματος. Πάντα δε φωτεινά και υπέρλαμπρα τοις δεκτικοίς φωτός, και μη την ψυχήν τω ρύπω μεμολυσμένοις της συνεδήσεως.

Δεύτε τοίνυν, και ημείς των μαθητών ζηλώσωμεν το υπήκοον, και καλούντι Χριστώ προθύμως εψώμεθα, και των παθών τον όχλον εκτιναξώμεθα, και Θεού ζώντος Υίόν ανεπασχύντως ομολογήσωμεν, και της επαγγελίας γεγονότες επάξι, προς το όρος των αρετών την αγάπην αναφοπήσωμεν και θεαταί της δόξης και ακουσταί των απορρήτων γενώμεθα. Όντως γαρ μακάριοι, ως ο Κύριος, έφησεν, οι των ορώντων οφθαλμοί, ότι βλέπουσι, και τα ώτα, ότι ακούουσιν, α πολλοί προφήται και βασιλείς επεθύμησαν ιδείν και ακούσαι, και ουκ έτυχον της εφέσεως. Δεύτε ουν, των θείων λογίων τας ρήσεις ως ενόν αναπτύξαντες, παραθήσωμεν τράπεζαν τοις καλοίς δαυτομόσιν υμίν, και προς τα θεία την άπασαν ανατεινουσιν όρεξιν. Παραθήσωμεν τράπεζαν τη εφέσει κατάλληλον. Παραθήσωμεν τράπεζαν θείων λογίων τη του Πνεύματος κεκαρυκευμένην χάρπι, ου σοφία λόγων ελληνικών εναβруνομένη· επει μηδέ λίαν της τούτων μεμυήμεθα γνώσεως, αλλά του δίδόντος γλώσσαν τοις μογιλάοις τρανήν εις το φθέγγεσθαι επεπειδομένην τη χάρπι.

Εν Καισαρεία Φιλίππου (Πανεάς αυτή, ή ποτέ εν πόλεσι υπερώνυμος, ή Φιλίππου Καίσαρος πόλις ωνόμαστο, και Δαν εν τη Γραφή λεγομένη τη θεία· «ηρίθμησε γαρ», φησίν, «ο Δαβίδ τον λαόν από Δαν έως Βηρσαβέε»· εν ταύτη συν τοις δούλοις ο Δεσπότης γενόμενος, της αιμόρρου των αιμάτων την κρήνην εξήρανε), εν ταύτη την πρώτην των οικείων μαθητών συναγείρας σύνοδον και επί τινός πέτρας την καθέδραν η πέτρα της ζωής σχεδιάσασα, ηρώτα τους μαθητάς αυτού λέγων· «τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι τον Υιόν του ανθρώπου;». ουκ αγνοών των ανθρώπων την άγνοιαν, ο πάντα ειδώς, επερώτησε, αλλά ταύτην τω της γνώσεως φωτί διαλύσαι βουλόμενος, ώσπερ τινά ζόφον τοις νοεροίς οφθαλμοίς επικείμενον. Οι δε, τους μεν Ιωάννην τον Βαπτιστήν, άλλους δε Ηλίαν, ετέρους δε Ιερεμίαν ή ένα των προφητών καταγγέλλειν έφασαν. Επειδή γαρ εώρων την τοσαύτην των θαυμάτων άβυσσον, ως εις ειη των πάλαι προφητών υπετόπαζον, εκ νεκρών εγηγεμένος, εντευθέν τε της τοιαύτης ηξίωτο χάρπος. Και τούτο δήλον· «ήκουσε», γαρ, φησίν, «Ηρώδης ο τετράρχης την ακοήν Ιησού, και ειπε τοις παισίν αυτού· ούτος Ιωάννης ο Βαπτιστής· αυτός ηγέρθη από των νεκρών, και δια τούτο αι δυνάμεις ενεργούσιν εν αυτώ».

Ταύτην την υποψίαν διαλύσαι πειρώμενος και την αληθή ομολογίαν, οίον τι δώρον, δώρον απάντων υπερφερέστατον, τοις αγνοούσι χαρίσασθαι, τι δρα, ώ πάντα δυνατά εν τη χειρή αυτού; Ως μεν άνθρωπος την πεύσιν προβάλλεται, ως δε Θεός λαθραίως σοφίζει τον πρώτον κληθέντα και πρώτον ακολουθήσαντα, ον τη οικεία προγνώσει προώρισε της Εκκλησίας επάξιον πρόεδρον. Τούτω ως Θεός εμπνεί και δί' αυτού φθέγγεται. Τίς δε η πεύσις; «Υμεις δε τίνα με λέγεται είναι;» Ο δε Πέτρος εμπύρω τω ζήλω καιόμενος και τω αγίω θεοφορούμενος Πνεύματι, «Συ ει ο Χριστός», έφησεν, «ο Υιός του Θεού του ζώντος». Ω μακαρίου στόματος! Ω πανοβίων χειλέων! Ω θεοφόρου νου, αξίου της θείας μυήσεως! Ω οργάνων, δί' ων Πατήρ απεφθέγγετο! «Μακάριος όντως ει συ, Σίμων, υιέ Ιωνά» (τούτο γαρ ο απευδής απεφήνατο), «ότι ου σάρξ, ουχ αίμα, ουκ ανθρωπίνη διάνοια, άλλ' ο Πατήρ μου ο ουράνιος ταύτην θείαν τε και απόρρητον θεολογίαν σοι απεκάλυψεν». Ουδεις γαρ τον Υιόν επιγνώσκει, ει μη ο υπ' αυτού γνωσκόμενος μόνος, ο γεννήσας Πατήρ, και το Πνεύμα το άγιον, το και τα βάθη του Θεού ειστάμενον.

Αύτη η πίστις η ακληής και ακλόνητος, εφ' ην ως πέτραν η Εκκλησία εστήρικται, ής επαξίως επώνυμος γέγονας. Ταύτης άδου πύλαι, αιρετικών στόματα, δαιμόνων όργανα, καταδραμούνται μεν, άλλ' ου κατισχύσουσι· καθοπλίσονται, άλλ' ουκ εκπορθήσουσι. Βέλος νηπίων αι πληγαί αυτών γεγονασί τε και έσονται.

Ασθενήσουσιν αυτών αι γλώσσαι και επ' αυτούς έσονται. Καθ' εαυτού γαρ τεύχει κακά ο τη αληθεία αντικαθιστάμενος. Ταύτην αυτός μεν οικείω εκτήσατο αίματι, σοι δε ως πιστοτάτω εγχειρίζει θεράποντι. Ταύτην ακλόνητον και ακύμαντον σαις λιπαίς διαφύλαξον· ότι μεν γαρ ου περιπραπήσεται πώποτε, ου σεισθήσεται, ου πορθηθήσεται, ασφαλής η πεποιθήσις. Χριστός έφη, δί ου ουρανός εστερέωται, γη δε ήδρασται και μένει ακράδαντος. «Τω γαρ λόγω Κυρίου οι ουρανοί εστερεώθησαν», έφη το Πνεύμα το άγιον.

Άλλ' απούμεν πραΰνθήναι τον κλυδώνα, καταθραυσθήναι τον τάραχον, και ειρήνην γαλιλαιαν βραβευθήναι ημίν και ακύματον. Τούτο Χριστόν καθίκετευσον, τον ταύτης νυμφίον τον άχραντον, τον σε κλειδούχον της βασιλείας των ουρανών χειροτονήσαντα, τον το δεσμείν και λύειν ευθύνας σοι χαρισάμενον, ον, θεηγόρω στόματι, ζώντος Θεού Υιόν αψευδώς ανεκήρυξας. Ω θείων και απορρήτων πραγμάτων! Αυτός εαυτόν ανθρώπου Υιόν ανηγόρευσε, και Θεού Υιόν ο Πέτρος, ο εν τούτω δε λαλών μάλλον εκήρυξε. Θεός γαρ εστίν όντως και ανθρωπος, ου Πέτρου, ου Παύλου, ου Ιωσήφ, ουδέ τινός πατρός υιός εχρημάτισεν, άλλ' ανθρώπου· ου γαρ έσχε πατέρα επί της γης, ο μη εσχηκώς μητέρα εν ουρανοίς.

Έργω τοίνυν πιστωθήναι τον λόγον βουλόμενος και ειδώς ο μέλλει δραν, η παντουργός του Θεού σοφία και δύναμις, εν ώ πάντες οι θησαυροί της γνώσεως απόκρυφοι, «εισί τινές», έλεγε, «των ώδε εσώτων, οι ου μη γεύσωνται θανάτου, έως αν ιδωσι τον Υιόν του ανθρώπου ερχόμενον εν τη βασιλεία αυτού». Ει μεν ουν, ως εφ' ενός έφησεν, «έστιτις των ώδε εσώτων», ταυτό μηνύειν υπετοπήσαμεν, τω, «εάν αυτόν θέλω μένειν έως έρχομαι, τι προς σε;» περί Ιωάννου του Θεολόγου ειρημένω, ως θανάτου άγευστον διαμένειν μέχρι της Χριστού παρουσίας· ούτω γαρ ήδη τινές εκείνο των λίαν σοφών εξελάβοντο. Άλλ' επει πλείονας ο λόγος τους οψομένους εμήνυσεν, ου μην αλλά και το έργον επηκολούθησεν, ου δώσει χώραν τοις βουλομένοις ώδε νοείν του λόγου την έκδοσιν. «Εισί τοίνυν τινές των ώδε εσώτων», φησί. Τίνος ένεκεν, «τινές» και ουχ άπαντες επί την θέαν ταύτην εκλήθησαν; Ου πάντες μαθηταί και απόστολοι; Ουχί πάντες κληθέντες ομοίως επηκολούθησαν; Ου πάντες του ίσου χαρίσματος των ίάσεων έτυχον; Και πώς ου πάντες και ταύτης της υπέρ θεαν κατηξιώθησαν όψεως; Ουχ ο Δεσπότης απροσωπόληπτος;

Πάντες μεν μαθηταί, άλλ' ου πάντες τη νόσω της φιλαργυρίας τυφλώπτοντες. Πάντες μαθηταί, άλλ' ου πάντες τη λήμμη της βασκανίας το οξυδερκές αφηρημένοι

του όμματος. Πάντες μαθηταί, άλλ' ου πάντες προδόται. Πάντες απόστολοι, άλλ' ου πάντες δί απογνώσεως βρόχω περιπειρόμενοι και κακώ το κακόν διορθούμενοι. Πάντες φιλόχριστοι, εις δε φιλάργυρος· Ιούδας ούτος ο Ισκαριώτης, εις μόνος ουκ άξιος ην της θέας της θεότητος. «Αρθήτω», γαρ, φησίν, «ο ασεβής, ίνα μη ίδη την δόξαν Κυρίου». Μόνος μεν ουν των λοιπών αφέμενος, ο τε φθονερός τε και βάσκανος, εις πλείονα μανίαν εξεπορεύετο. Έδει δε πάντας της δόξης επόπτας γενέσθαι, τους θεατάς των παθημάτων εσομένους εις ύστερον. Ενετύθεν τους κορυφαίους των αποστόλων προσλαμβάνεται μάρτυρας της οικείας δόξης τε και λαμπρότητος· τρεις δε τον αριθμόν, της Τριάδος το σεπτόν υπεμφαίνων μυστήριον· και επί δύο ή τριών μαρτύρων παν ρήμα σταθήσεται. Ούτως αποκλείει μεν τω προδότη τα της προδοσίας εγκλήματα, αποκαλύπτει δε τοις αποστόλοις την οικείαν θεότητα. Τον γαρ Ανδρέαν ορών συν τοις λοιποίς ούτος κάτω μείναντα, ουκ είχεν ειπείν απολογίας προσχήματι, τω μη τυχείν της θέας, προς την απεμπολήν του Δεσπότου ενάγεσθαι. Τούτου χάριν Ανδρέας κάτω μεμένηκε και πας ο λοιπός των αποστόλων χορός, τω τόπω μεν σωματικώς διαστάμενοι, τω δεσμώ δε της αγάπης ενούμενοι, κάτω μεν τω σώματι διατρίβοντες, άνω δε τω πόθω τω διδασκάλω επόμενοι και τοις της ψυχής κινήμασι.

«Και μεθ' ημέρας μεν έξ», Ματθαίος και Μάρκος οι θείοι ευαγγελισταί γράφουσι, Λουκάς δε δη ο σοφώτατος, «εγένετο μετά τους λόγους τούτους ως ημέραι οκτώ». Κυρίως και αληθώς οκτώ, και εξ ημέραι προς των της αληθείας κηρύκων αναγορεύονται. Ου διαφωνία γαρ το λεγόμενον, συμφωνία δε του αυτού εκφερομένη πνεύματος. Ου γαρ αυτοί εισίν οι λαλούντες, αλλά το Πνεύμα του Θεού το λαλούν εν αυτοίς. «Όταν γαρ έλθη», φησίν, «ο Παράκλητος, αυτός διδάξει υμάς και υπομνήσει υμάς πάντα». Οι μεν ουν, μεθ' ημέρας εξ' φήσαντες, τας άκρας υπεξελόμενοι, την πρώτην λέγω και τελευταίαν, τας μέσας ηρίθμησαν, ο δε ημέρας αριθμών οκτώ, ταύτας κακείνας αριθμίους πεποίηκεν. Ούτω γαρ κακείως αριθμείν τοις ανθρώποις είθισται. Και εξ μεν ως πρώτος και τέλειος αριθμός περιλαμβάνεται. Εκ γαρ των οικείων μερών ούτος απαρτίζεται. Τούτου γαρ τρία το ήμισυ δύο το τρίτον, και το έκτον εν, α συναγόμενα, τέλειον αυτόν συμπεραίνουσιν. Εντεύθεν τον εξ αριθμόν, οι περί ταύτα δεινοί, τέλειον κατωνόμασιν. Αλλά και εν εξ ημέραις των ορωμένων απάντων το σύστημα λόγω Θεός κατεργάσατο. Τελείους δε είναι τους την θείαν δόξαν εικός κατοπτεύσαντας, την πάντων επέκεμα, την μόνην υπερτελή και προτέλειον. «Γίνεσθε», γαρ φησί, «τέλειοι, ως ο Πατήρ υμών ο ουράνιος τέλειός εστί». Οκτώ δε· και γαρ αιώνας φέρει τύπον του μέλλοντος. Επτά γαρ αιώσιν ο

παρών συμπεραίνεται βίος, ογδόη δε η μέλλουσα βιοτή ανηγόρευται, ως ο μέγας εν θεολογία Γρηγόριος έφησε, το Σολομώντειον ρητόν εξηγούμενος, δούναι μερίδα τοις επτά, τω παρόντι βίω φάσκων, και γε τοις οκτώ, τω μέλλοντι. Έδει δε εν τη οδγώ τα της ογδός τοις τελείοις αποκαλύπτεσθαι. Ως γαρ ο θείος όντως και θεηγόρος Διονύσιος έλεξεν, ούτως ο Δεσπότης οφθήσεται τοις τελείοις θεράπουσιν αυτού, ον τρόπον εν τω όρει Θαβώρ τοις αποστόλοις τεθέαται. Έχεις των ημερών την αριθμησην.

Αλλά τι Πέτρον και Ιάκωβον και Ιωάννην παρείληφε; Πέτρον, την μαρτυρίαν, ην αληθώς μεμαρτύρηκεν, εκ Πατρός μεμαρτυρημένην δεικνύναι βουλόμενος, πιστούμενός τε την οικειαν απόφασιν, ως ο Πατήρ ο ουράνιος ταύτην αυτώ την μαρτυρίαν απεκάλυψε, και ως πρόεδρον και πάσης της Εκκλησίας δεξόμενον τα πηδάλια· Ιάκωβον, ως προς πάντων των μαθητών υπέρ Χριστού τεθνηξόμενον και αυτού πόμενον το ποτήριον και το υπέρ αυτού βαπτισθησόμενον βάπτισμα· Ιωάννην, ως θεολογίας παρθένον και καθαρώτατον όργανον, όπως την άχρονον δόξαν του Θεού Υιού θεασάμενος, το, «εν αρχή ην ο Λόγος, και ο Λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος», βροντήσεεν· όθεν και βροντής υιός προηγόρευται.

Τι δε εις όρος υψηλόν ανάγει τους μαθητάς; Όρη τροπικώς τας αρετάς η θεία κατονομάζει Γραφή, πασών δε των αρετών κολοφών και ακρόπολις η αγάπη καθέστηκεν· εν ταύτη γαρ η τελειότης ορίζεται. Ει γαρ τις τας γλώσσας των ανθρώπων λαλή και των αγγέλων, καν έχη πίστιν, ώστε όρη μεθιστάνεν και πάσαν την γνώσιν, και ειδη πάντα τα μυστήρια, και παραδώ το σώμα ίνα καυθήσεται, αγάπην δε μη έχη, χαλκόν ηχών γέγονεν, ή κύμβαλον αλαλάζον άναρθα, και εις ουδέν λογισθήσεται. Δει τοίνυν τα του χοός τω χοϊ καταλιπόντας και υπεραναβεβηκότας το σώμα της ταπεινώσεως, και προς την υψηλοτάτην και θείαν της αγάπης αναχθέντας περιουήν, ούτω θεωρείν τα αθέατα. Ο γαρ εν τω άκρω της αγάπης γενόμενος, τρόπον τινά εαυτού εξιστάμενος, κατανοεί τον αόρατον, και τον επιπροσθούντα ζόφον του σωματικού νέφους υπεριπτάμενος και εν τη της ψυχής αθρία γενόμενος, ενατενίζει τα ηλίω της δικαιοσύνης τρανότερον, ει και μη πάντη της θείας εμφορηθήναι δεδύνηται, κατ' ιδίαν και προσεύξασθαι. Μήτηρ γαρ της προσευχής η ησυχία, προσευχή δε, θείας δόξης εμφάνεια. Ότε γαρ τας αισθήσεις μύσωμεν και εαυτοίς και Θεώ συγγενώμεθα και, της έξωθεν της του κόσμου περιφοράς ελευθερωθέντες, εντός εαυτών, γενώμεθα, τότε τρανώς εν εαυτοίς του Θεού την βασιλείαν οφόμεθα. «Η βασιλεία γαρ των ουρανών, ή τις εστί του Θεού βασιλεία, εντός υμών εστί», Ιησούς ο Θεός ημών απεφθέγγατο.

Ἄλλως μὲν οὖν οἱ δούλοι, καὶ ἐτέρως ὁ Δεσπότης προσηύχεται. Δούλοι μὲν γὰρ φόβῳ καὶ πόθῳ δι' ἀπήσεως τῷ Δεσπότην προσίασι καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας τε καὶ ἐνώσεως ἡ προσευχὴ τῷ νῶ γίνεται πρόξενος, τρέφουσα τούτον δι' εαυτῆς καὶ ρωννύουσα, ὁ δὲ γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἠνωμένος τῷ Θεῷ Λόγῳ ἅγιος νους, πῶς προσεύξεται; Πῶς δὲ Δεσπότης παραστήσεται δεόμενος; Ἡ δὴ ἄλλο, ὡς τὸ ἡμέτερον οἰκειούμενος πρόσωπον, καὶ παιδαγωγῶν ἡμᾶς καὶ ὁδοποιῶν πρὸς τὴν διαπροσευχῆς πρὸς Θεὸν ἀνάβασιν καὶ διδασκων, ὡς τῆς θείας δόξης ἡ προσευχὴ καθίσταται πρόξενος, καὶ δεικνύς ὡς οὐκ ἔστιν ἀντίθεος, καὶ ὡς ἀρχὴν καὶ ἀπὸν εαυτοῦ τιμῶν τὸν γεννήτορα καὶ παραχωρῶν τὴν σαρκὶ δια τῆς οικείας ἔναι φύσεως, ἵνα δι' εαυτῆς καὶ νευρωθῆ καὶ παιδευθῆ καὶ ἐν μυσίῃ καὶ ἔξει τῶν κρείπτων γένηται. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δελεάζων τὸν τύραννον ἐπιμελῶς τηροῦντα, εἰ Θεὸς εἴη. Τοῦτο γὰρ ἡ τῶν θαυμάτων ἐκήρυττε δύναμις. Δια τοῦτο πανταχοῦ τοῖς θείοις τὰ ἀνθρώπινα μίγνυσιν, ὡσπερ τινὶ βρώματι υποκρύπτων τὸ ἄγκιστρον. Οὕτω γὰρ ὁ θεότητος ἐλπίδε δελεάσας τὸν ἄνθρωπον, σαρκὸς προσλήμματι εἰκότως δελεασθήσεται. Μετ' εὐχῆς γὰρ ὁρῶν ἐξαστράποντα, καὶ Μωϋσέως ἀνεμνήσθη δεδοξασμένου τοῦ πρόσωπον. Ἀλλὰ Μωυσῆς μὲν ἔξωθεν τῆς δόξης προσγνομένης δεδοξασται, ὁ δὲ Κύριος Ἰησοῦς οὐκ ἐπικτήτων ἔσχε τὸ τῆς δόξης ὠράϊσμα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐμφύτου τῆς θείας δόξης λαμπρότητος.

Ἀλλὰ τις ἡ ἐπὶ κλήσις, ὁ προφήτης Δαβὶδ διδασκέτω σε, οὕτω σαφῶς προσφθεγγόμενος· «αὐτὸς ἐπικαλέσεται με· Πατὴρ μου εἰ σὺ Θεὸς μου, καὶ ἀντιλήπτωρ τῆς σωτηρίας μου». Πατὴρ μὲν ὡς Θεοῦ καὶ Υἱοῦ προαίωνων καὶ τῆς οὐσίας ἐκλάμψαντος τοῦ γεννήτορος, Θεὸς δὲ καὶ ἀντιλήπτωρ τῆς σωτηρίας, ὡς σαρκωθέντος καὶ τὴν ἡμετέραν ἐν εαυτῷ φύσιν ἀνακνίζοντος, καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναβιβάζοντος τῆς εἰκόνης, καὶ τὸ κοινὸν φέροντος ἐν εαυτῷ τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· «καγὼ πρωτότοκον θῆσομαι αὐτόν». Πρωτότοκος γὰρ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ἐχρημάτισεν, ὁ παραπλησίως ἡμῖν μετεσχηκῶς σαρκὸς τε καὶ αἵματος. Ὡς Θεὸς μὲν Λόγος, Υἱὸς αἰείων, οὐκ ἐγένετο ὕστερον· ὡς ἄνθρωπος δὲ, καὶ ὕστερον γεγονέναι λέγεται, ἵνα μείνη ἀτρέπτον ἐν εαυτῷ τὸ τῆς υἰότητος ἴδιον. Αὐτὸς γὰρ σὰρξ γενόμενος, τῆς σαρκὸς Υἱοῦ Θεοῦ γενομένης ἐξ ἄκρας υπάρξεως δια τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν, αὐτὸς τούτο γεγενῆσθαι λέγεται, ὡς μὲν θεϊκῶς, γενόμενος ὡς ἄνθρωπος.

Ἐν ὄρει τοίνυν Θαβὼρ τοὺς ἐν ὑψει τῶν ἀρετῶν διαπρέποντας παραλαβὼν, μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐτῶν. Ἐμπροσθεν τῶν μαθητῶν μεταμορφούται, ὁ αἰείωσαύτως δεδοξασμένος καὶ λάμπων τῆ ἀστραπῆ τῆς θεότητος. Ἀνάρχως μὲν γὰρ ἐκ

Πατρός γεννηθείς, την φυσικήν ακτίνα άναρχον κέκτηται της θεότητος, ουχ ύστερον το είναι, ουδ' αυ την δόξαν προσλαμβανόμενος. Εκ Πατρός μεν γαρ, άλλ' ανάρχως και αχρόνως εστί, την οικείαν κεκτημένος της δόξης την λαμπρότητα' και σαρκωθείς ο αυτός εστί, εν τω αυτώ μένων της θείας φανότητας. Και δοξάζεται μεν η σαρξ άμα τη εκ του μη όντος εις το είναι παραγωγή, και η της θείας θεότητος δόξα και δόξα του σώματος λέγεται. Εις γαρ εστί τούτο κακείνο Χριστός, τω Πατρί ομοούσιος, και ημίν συμφυής και ομόφυλος. Ει και τίνυν ουδέποτε το σώμα το άγιο αμέτοχον της θείας δόξης υφέστηκεν, άλλ' εξ άκρας ενώσεως της καθ' υπόστασιν την δόξαν της αοράτου θεότητος τελείως πεπλούτηκεν, ως μίαν και την αυτήν είναι δόξαν του Λόγου και της σαρκός, άλλ' αφανής η δόξα υπάρχουσα τω φαινόμενω σώματι, τοις μη χωρούσι τα και αγγέλους αθέατα, της σαρκός δεσμίοις αόρατος εχρημάτιζε. Μεταμορφούται τίνυν, ουχ ο ουκ ην προσλαβόμενος, άλλ' όπερ ην τοις οικείοις μαθηταίς εκφανόμενος, διανοίγων τούτων τα όμματα και εκ τυφλών εργαζόμενος βλέποντας. Και τούτό εστί το, «μετεμορφώθη έμπροσθεν αυτών». Μένων γαρ αυτός εν ταυτότητι, παρ' ο το πριν εφάινετο, έτερον νυν τοις μαθηταίς εωράτο φαινόμενος.

«Και έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ήλιος», του τον ήλιον εξουσία πολλή δαδουχήσαντος, του το φως το προ ήλιου κτίσαντος και φωστήρα τον ήλιον φωτός δοχείον τεκτηναμένου μετέπεπα. Αυτός γαρ εστί το φως το αληθινόν, το εξ αληθινού και αύλου φωτός αϊδίως γεννώμενον, ο εκ Πατρός ενυπόστατος Λόγος, το της δόξης απαύγασμα, ο φυσικός χαρακτήρ της του Θεού και Πατρός υποστάσεως τούτου το πρόσωπον έλαμψε. Τι φης, ω ευαγγελιστά; Τι συγκρίνεις τα όντως ασύγκριτα; Τι παραπθείς και παραβάλλεις τα όντως απaráβλητα; Ο Δεσπότης ως οικέτης έλαμψε; Το αφόρητον και απρόσπον φως, ως ούτος ο υπό πάντων εξήστραψε καθορώμενος ήλιος; Άλλ' ου παραβάλλω, φησίν, ουδέ συγκρίνω το μόνον μονογενές και μηδενί εικαζόμενον της θείας δόξης το απαύγασμα, αλλά σαρκός δεσμίοις φθεγγόμενος, των σωμάτων ότι κάλλιστόν εστί και λαμπρότατον, προς παράδειγμα φέρω, ου πάντως ομοióτατον' αμήχανον γαρ απαραλείπτως εν τη κτίσει το άκτιστον εικονίζεσθαι' άλλ' ώσπερ ο ήλιος εις μεν εστί, έχει δε ουσίας δύο, του τε φωτός ο γεγένηται πρότερον, και του τη κτίσει εφυστεριζοντος σώματος, δι' όλου δε του σώματος το φως αδιαρέτως ήνωται, και του σώματος εφ' εαυτού μένοντος το φως πάσης της γης εφαπλούται τοις πέρασιν, ούτω και ο Χριστός, φως εκ φωτός άναρχον ων και απρόσπον, εν χρονικώ και κτιστώ γενόμενος σώματι, εις εστί ήλιος δικαιοσύνης, εις Χριστός, εν δύο αδιαρέτως ταις φύσεσι γνωριζόμενος.

Ἔστι μὲν οὖν τὸ σῶμα τὰ ἅγιον περιγραφτὸν ἵου γὰρ ἐν Θαβῶρ ἱστάμενον, ἔξω τοῦ ὅρους ἐφικνεῖτο ἡ δὲ θεότης ἀχώρητος, ἐν πάσιν οὐσα καὶ πάντων ἐπέκενα. Καὶ τὸ σῶμα λάμπει ὡς ὁ ἥλιος ἵου γὰρ σώματος τοῦ φωτός ἡ ἐκλαμψὶς γέγονε. Κοινὰ γὰρ πάντα τῆς τοῦ ἐνός σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου γεγένηται, τὰ τε τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ἀπεριγράπτου θεότητος ἕτερον δὲ τὸ ἐξ οὐ κοινὰ τὰ τῆς δόξης αὐχήματα, καὶ ἕτερον ἐξ οὐ κοινὰ τὰ πάθη γνωρίζεται. Ἐκνικὰ δὲ τὸ θεῖον καὶ μεταδίδωσι τῆς οικείας λαμπρότητος καὶ δόξης τῷ σώματι, αὐτὸ καὶ ἐν πάθει πάθους μένον ἀμέτοχον. Οὕτως «ἐλάμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος» ἵουχ ὅτι μὴ τοῦ ἡλίου υπήρχε λαμπρότερον, ἀλλ' ὅσον ἐχώρουν καθορᾶν οἱ βλέποντες. Πῶς γὰρ, εἰ πᾶσαν υπέδειξεν τὴν τῆς δόξης φανότητα, οὐκ ἀν κατεφλέχθησαν; «Ἐλάμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος». Ὅπερ γὰρ ἐν αἰσθητοῖς ἥλιος, τοῦτο ἐν νοητοῖς Θεός. «Τὰ δὲ ἰμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς». Ὡσπερ ἕτερον μὲν ὁ ἥλιος (πηγὴ γὰρ ἐστὶ φῶτος καθορᾶσθαι τρανῶς μὴ δυνάμενος), ἕτερον δὲ τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ πρὸς γῆν ἀφικνούμενον (οράται γὰρ καὶ προσβλέπεται Θεοῦ σοφίας καὶ φιλανθρωπίας ἐνεργεία, ὡς ἀν μὴ παντελῶς ἀμέτοχοι τῶν καλῶν κατασταίημεν), οὕτω τὸ μὲν πρόσωπον λάμπει τρανότατον ὡς ὁ ἥλιος, ὡς δὲ φῶς λευκαίνεται τὰ ἰμάτια, μεταδόσει τοῦ θεοῦ φωτός ἀγλαϊζόμενα.

Τούτων οὕτω τελουμένων, ὡς ἀν δεχθεῖη Παλαιὰς καὶ Καινῆς Διαθήκης Κύριος, καὶ τῶν αἰρετικῶν, ὧν περ τάφος ἀνεωγμένος οἱ λάρυγγες, ἐμφραχθεῖη τὰ στόματα καὶ πιστευθεῖη νεκρῶν ἀναβίωσις, ζώντων δὲ καὶ νεκρῶν πιστευθεῖη Δεσπότης ὁ πρὸς Πατρός μαρτυρούμενος, Μωσῆς καὶ Ἡλίας ὡς δούλοι Δεσπότη ἐν δόξῃ παρίστανται, καὶ τούτω συλαλοῦντες τοῖς συνδούλοις οπτάνονται. Ἐδεῖ γὰρ αὐτοῦς τῶν ὁμοδούλων μὲν, Θεοῦ δὲ θεραπόντων τὴν δόξαν καὶ παρρησίαν ἐωρακότας, ἐκπλαγῆναι μὲν τὴν τοῦ Δεσπότη φιλάνθρωπον συγκατάβασιν, ζηλώσαι δὲ πλέον καὶ νευρωθῆναι πρὸς τοὺς ἀγῶνας. Ὁ γὰρ τῶν πόνων τὰς ἐπικαρπίας εἰδὼς, ράστα ἀν τῶν ἀγῶνων κατατολήσειεν. Ἡ γὰρ τοῦ κέρδους ἐπιθυμία ἐνάγειν οἶδε πρὸς ἀφειδίαν τοῦ σώματος.

Ὡσπερ γὰρ στρατιῶται καὶ πύκται καὶ γηπόνοι καὶ ἔμποροι σὺν πολλῇ τῇ προθυμίᾳ τῶν πόνων ἀντιλαμβάνονται καὶ πελαγίου κατατολμῶσι κλυδῶνος καὶ θηρῶν καὶ πειρατῶν οὐκ ἀλέγουσιν, ὡς ἀν τοῦ ποθουμένου κερδήματος τύχῳσι, καὶ ὅσω τοὺς προμοχθήσαντας ἐντρυφώντας ορώσι τοῖς κέρδεσι, πολλῶ πλέον πρὸς τὴν τῶν πόνων υπομονὴν παραθήγονται, οὕτω καὶ οἱ πνευματικοὶ τοῦ Δεσπότη ὑπασπισταὶ καὶ πύκται καὶ γηπόνοι καὶ ἔμποροι, οὐ γῆϊνων κερδῶν ἐφιέμενοι, οὐδὲ ρεόντων καλῶν ὀρεγόμενοι, ὅταν τὰ ἐν ἐλπίσι κείμενα αὐταῖς ὄψεσι θεάσονται καὶ

τους προπεπονηκότας των ελπιζομένων αγαθών της χλιδής εναπολαύοντας, εκθυμότερόν πως προς τους αγώνας σταλήσονται, ουκ ανθρώποι παρατασσόμενοι, ουδέ αέρα δέροντες, ουδέ βόας αροτήρας υπό ζυγόν άγοντες και τούτοκ γης τους αύλακας τέμνοντες, ουδέ θαλαπτίων πελαγών σάλον πλέοντες, αλλά προς τας αρχάς, προς τας εξουσίας, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους ανταγωνιζόμενοι, και το τύπτεσθαι χάironτες, και το γυμνούσθαι πλούτον αθροίζοντες, και ταις του κόσμου τρικυμίας και τοις ταύτας κινούσιν της πονηρίας πνεύμασι το του σταυρού ηιδάλιον παραβαλλόμενοι, και θήρας ώσπερ ωρουμένους τε και αρπάζοντας τη δυνάμει του πνεύματος απελαύνοντες, και ταις ανθρώπων καρδίαις ώσπερ τισίν αύλαξι τον λόγον της ευσεβείας ενσπείροντες, και πολύχουν τω Δεσπότη τον στάχυν προσαμώμενοι. Άλλ' επί το προκείμενον επανέλθωμεν.

Τότε Μωσής μεν, οία εικός, απφθέγξατο. Άκουε, νοητέ Ισραήλ, α ο αισθητός Ισραήλ ουκ ακούειν δεδύνηται. «Κύριος ο Θεός σου, Κύριος εις εστίν». Εις γαρ Θεός εν τρισίν υποστάσεσι γνωριζόμενος. Μία γαρ ουσία θεότητος του μαρτυρούντος και του μαρτυρουμένου Υιού και του επισκιάζοντος Πνεύματος. Ούτός εστίν ο υπό Πατρός νυν μαρτυρούμενος, η των ανθρώπων ζωή. Ταύτην επί ξύλου κρεμαμένην οι αγνώμονες όψονται, και τη ζωή αυτών ου πιστεύσουσιν. Εντεύθεν Ηλίας τε αντέφησεν· ούτός εστίν, ον ως εν λεπτή αύρα τω πνεύματι ασώματος το πάλοι τεθέαμαι. «Θεόν μεν γαρ ουδείς εώρακε πώποτε», καθό πέφυκε φύσεως. Και ο δε εώρακε, εν πνεύματι τούτο τεθέαται. «Αύτη η αλλοίωσις της δεξιάς του Υψίστου». Ταύτά εστίν, «α οφθαλμός ουκ ειδε, και ους ουκ ήκουσε, και επί καρδιαν ανθρώπου ουκ ανέβη» πώποτε. Ούτως εν αιώνι τω μέλλοντι πάντοτε συν Κυρίω εσόμεθα, Χριστόν ορώντες τω φωτί αστράπτοντα της θεότητος.

Τί δε ο Πέτρος της θείας ταύτης αποκαλύψεως θεατής γενόμενος; Ωσπερ ένθους τω πνεύματι, «καλόν εστίν ημάς ώδε είναι», τω Κυρίω έφησε. Τίς γαρ ζόφον φωτός ανταλλάσσεται; Οράτε τον ήλιον τούτον ως καλός, ως ωραίος, ως ηδύς, ως ποθεινός, ως εξαστράπτων και έκλαμπρος, και την ζωήν ως γλυκεία τε και επέραστος, ης πάντες αντέχονται και πάντα δρώσιν ως αν ταύτης μη αστοχήσαι· πόσω μάλλον δοκείπε αυτό φως, εξ ου φως άπαν φωτίζεται, ποθεινότερον και γλυκύτερον, την αυτοζωήν, εξ ης ζωή άπασα ζωούται και μεταδίδοται, εν η πάντες ζώμεν και κινούμενθα και εσμέν; Πόσω πλέον ερασμιώτερον και ηδύτερον; Ουχ όλως επιθυμία, ουκ έννοια της υπεροχής το μέτρον ειικάζουσα. Νικά σύγκρισιν πάσαν και μέτροις ουχ υπερβάλλεται. Πώς γαρ αν μετρηθείη το απεριγραπτον και διανοίας αυταίς το

απερίληπτον; Τούτο το φως κατά πάσης της φύσεως έχει τα νικητήρια. Αύτη η ζωή, η τον κόσμον νικήσασα ἰ πῶς οὖν οὐ καλὸν τοῦ καλοῦ μη χωρίζεσθαι;

Οὐκ ἀτόπως οὖν ὁ Πέτρος ἐγθέγξατο, ἀλλ' ἐπεὶ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν, καὶ καιρὸς τῶ παντὶ πράγματι, ὁ Σολομῶν ἀπεφθέγξατο, ἔδει δε μὴ μόνον τοῖς αὐτόθι το καλὸν περικλείεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ πάντας, δηλαδὴ τοὺς πιστεύοντας, χεθῆναι καὶ οδεύσαι τὸ ἀγαθόν, ὡς πλείονας εἶναι τοὺς τῆς εὐεργεσίας μεθέξοντας, τούτο δε σταυρὸς καὶ πάθος καὶ θάνατος ἐκπεραίνειν ἔμελλεν, οὐ καλὸν μένειν αὐτόθι τῶν τῶ ἰδίῳ αἵματι πλάσμα τὸ οἰκεῖον ἐξαγοράσοντα, ἐφ' ὧ καὶ σαρκῶτο. Εἰ ἐν ὄρει Θαβώρ μεμενήκατε, οὐκ ἀν εἰς πέρας ἡ πρὸς σε ἐπαγγελία ἐκβέβηκεν. Οὐ γὰρ κλειδούχος τῆς βασιλείας γεγένησο, οὐκ ἀν ληστή ἠνέωκτο ὁ παράδεισος, οὐκ ἀν ἡ γαυρὸς τυραννίς τοῦ θανάτου κατήργητο, οὐκ ἀν εἰς προνομίην τὰ τοῦ ἄδου βασιλεία δέδοτο, οὐκ ἀν πατριάρχαι καὶ προφῆται καὶ δίκαιοι τῶν ἄδου μυχῶν ἀπηλλάγησαν, οὐκ ἀν ἡ φύσις τὴν ἀφθαρσίαν περιβέβλητο. Εἰ Ἀδὰμ μὴ πρὸ καιροῦ τὴν θέωσιν ἐπεζήτησεν, ἔτυχεν ἀν τῆς ἐφέσεως.

Μὴ ζῆτει πρὸ καιροῦ τὰ καλὰ, ὦ Πέτρε. Ἔσται ποτέ, ὅταν ἀληκτον τὴν θέαν ταύτην κομίσαιο. Οὐ σκηνῶν ὁ Δεσπότης, ἀλλ' Ἐκκλησίας παγκοσμίου κατέστησέ σε κοσμήτορα. Οἱ σοὶ μαθηταί, τὰ σα πρόβατα, ἀ σοὶ ὁ καλὸς ἀρχιποίμην ἐνεχείρισε, τοὺς σοὺς λόγους εἰς ἔργον προήγαγον, τῶ Χριστῷ σκηνὴν τεκτηνάμενοι, Μωυσή τε καὶ Ἡλία τοῖς τούτου θεράπουσι, ἐν οἷς πανηγυρίζομεν. Οὐ λογισμῶ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐφθέγγετο, ἐπιπνοία δε τοῦ τὰ μέλλοντα προθεσπιζοντος Πνεύματος. Μὴ εἰδὼς γὰρ ὁ λέγει, φησὶν ὁ Λουκάς ὁ θεϊότατος. Καὶ τὴν ἀπίαν δε ὁ Μάρκος προστίθησιν ἰ «ἦσαν», γὰρ φησὶν, «ἐκφοβοῦ». Ταῦτα φθεγγομένου τοῦ Σίμωνος, «ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασε», καὶ φόβῳ οἱ μαθηταί συνεσχέθησαν μείζονι, Ἰησοῦν τὸν Σωτήρα, συν Μωυσή καὶ Ἡλία, εἰσω τῆς νεφέλης γεγονότα θεώμενοι.

Πάλαι μὲν οὖν ὁ θεόπτης τὸ θεῖον γνόφον υπήρχετο, τὸ σκιάδες τοῦ νόμου υπανιπτόμενος. Σκίαν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων, οὐκ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, Παύλου γράφοντος ἀκουσον. Καὶ τότε μὲν Ἰσραὴλ οὐκ ἀτενίζει τὴν δόξην τοῦ προσώπου Μωσέως τὴν καταργουμένην δεδύνητο, ἡμεῖς δε ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου κατοπτρίζομεθα, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεταμορφούμενοι μείζονα, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος. Ἐντεύθεν καὶ νεφέλη, οὐ γνόφου (οὐ γὰρ ἀπειλεῖ), ἀλλὰ φωτὸς ἐπεσκίασε. Τὸ κεκρυμμένον γὰρ ἀπὸ τῶν αἰῶνων καὶ τῶν γενεῶν μυστήριον ἐκκεκάλυπται καὶ δόξα διηνεκῆς καὶ διακωνίζουσα δείκνυται. Διο δὴ καὶ Μωυσῆς συν Ἡλία παρέστηκε, νόμου τε καὶ προφητῶν πληροῦντες τὸ πρόσωπον.

Ον γαρ ο νόμος και οι προφήται κηρύττουσιν, ούτος ο ζωοδότης Ιησούς εύρηται. Και Μωυσής μεν των πάλαι κεκοιμημένων αγίων, και Ηλίας των ζώντων εξεικονίζει το σύστημα. Ζώντων γαρ και θανόντων ο μεταμορφούμενος Κύριος. Εισήθλε Μωυσής εις την γην της επαγγελίας (Ιησούς γαρ αυτόν ο κληροδότης εισήγαγε) και α πάλαι τυπικώς εθεάσατο, αριδήλως αυγάζεται σήμεραν. Τούτο γαρ το φωταυγές της νεφέλης ανίπτεται.

«Και φωνή εγένετο εκ της νεφέλης λέγουσα· Ούτος εστί ο Υίός μου ο αγαπητός, εν ω ηυδόκησα, αυτού ακούετε». Φωνή Πατρός εκ νεφέλης του Πνεύματος γέγονεν· «Ούτος εστί ο Υίός μου ο αγαπητός»· Ούτος ο ων και ορώμενος άνθρωπος, ο χθες γενόμενος άνθρωπος, ο ταπεινός ημίν συναναστρεφόμενος, ου νυν το πρόσωπον έλαμψεν· «Ούτος εστί ο Υίός μου ο αγαπητός», ο προαίωνος, ο μόνος εκ μόνου μονογενής, ο αχρόνως και αιδίως προελθών εξ εμού του γεννήτορος, ο εξ εμού και εν εμοί και συν εμοί αεί ων και ουκ εφυστερίζων την ύπαρξιν. Εξ εμού, ως εκ πατρικού απίου εκ της εμής γεννηθείς ουσίας και υποστάσεως, διο και ομοούσιος· εν εμοί, ως αχωρίστως και ανεκφοιπήτως γεννώμενος· συν εμοί, ως αυτοτελής υπάρχων υπόστασις, ου προφορικός λόγος εις αέρα χεόμενος, διο και αγαπητός. Τις γαρ υός αγαπητός, ως ο μονογενής;

Εν τούτω ηυδόκησα. Ευδοκία γαρ Πατρός ο Μονογενής αυτού και Λόγος σεσάρκωται· ευδοκία γαρ Πατρός εν τω μονογενεί αυτού Υιώ την παγκόσμιον σωτηριάν ειργάσατο· ευδοκία Πατρός εν τω μονογενεί Υιώ την των απάντων συνάφειαν συνεκρότησεν. Ει γαρ μικρός κόσμος ο άνθρωπος πέφυκε, φέρων εν εαυτώ πάσης ουσίας ορατής τε και αοράτου τον σύνδεσμον, ων τε τούτο κακείνο, αληθώς ευδόκησεν ο των απάντων Δεσπότης και κτίστης και πρύτανις εν τω μονογενεί και ομοουσίω Υιώ αυτού, θεότηός τε και ανθρωπότητος, και δια ταύτης, της κτίσεως απάτης γενέσθαι συνάφειαν, ίνα η ο Θεός τα πάντα εν πάσιν. «Ούτός εστί ο Υίός μου», το της εμής υποστάσεως, δί ου και τους αγγέλους πεποιήμαι, δί ου ο ουρανός εστερέωται και η γη ήδρασται· ο φέρων τα σύμπαντα τω ρήματι της δυνάμεως αυτού, και τω πνεύματι του στόματος αυτού, τω ζωαρχικώ και ηγεμονικώ δηλαδή Πνεύματι. «Αυτού ακούετε». Ο γαρ τούτον δεχόμενος, εμέ δέχεται, τον αποστειλάντα, ου δεσποτικώς, αλλά πατρικώς. Ως μεν γαρ άνθρωπος αποστέλλεται, ως δε Θεός εν εμοί μένει, καγώ εν αυτώ. Ο μη τιμών τον μονογενή μου Υιού και αγαπητόν, ου τιμά τον Πατέρα, εμέ τον πέμπσαντα αυτόν. «Αυτού ακούετε»· έχει γαρ ζωής ακωνίου ρήματα. Τούτο των τελουμένων συμπέρασμα, αυτή του μυστηρίου η δύναμις.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ Α΄

ΣΤΗΝ ΥΠΕΡΕΝΔΟΞΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ελάτε να πανηγυρίσουμε σήμερα, ὡ φιλόθεη σύναξη. Ελάτε να συνεορτάσουμε σήμερα μαζί με τις φιλέορτες ουράνιες δυνάμεις· γιατί έχουν έρθει εδώ κι αυτές για να γιορτάσουν μαζί μας. Ελάτε σαν εὐήχα κύμβαλα να αλαλάξουμε με τα χεῖλη μας. Ελάτε να νιώσουμε σκίρτημα πνευματικό. Για ποιον είναι η γιορτή και η πανήγυρη; Για ποιον είναι η χαρά και η αγαλλίαση, αν όχι για ὅσους προσκυνούν ως συναῖδιο με τον Πατέρα τον Υἱό και το Πνεύμα, για ὅσους με την ψυχή και τη διάνοια και το στόμα ομολογούν θεότητα που διακρίνεται σε τρεις αδιαίρετες υποστάσεις, γι' αυτούς που αναγνωρίζουν και ομολογούν το Χριστό ως Υἱό του Θεού και Θεό, μια υπόσταση με δυο αδιαίρετες και ασύγχυτες φύσεις με τα ιδώματα της καθεμιάς; Για μας είναι η αγαλλίαση και κάθε εόρτια ευφροσύνη. Για χάρη μας ο Χριστός ὄρισε τις εορτές· οι ασεβείς δεν μπορούν να νιώσουν χαρά.¹ Ας απομακρύνουμε το νέφος κάθε λύπης που σκοτεμιάζει το νου μας και δεν τον αφήνει να υψωθεί προς τα ουράνια. Ας περκυρονήσουμε ὅλα τα γήινα· γιατί η πόλη μας δεν είναι στη γη. Ας υψώσουμε το νου μας στον ουρανό, ἀπό ὅπου και περιμένουμε το Χριστό και Κύριο και Σωτήρα μας.²

Σήμερα η ἄβυσσος του απροσίτου φωτός, σήμερα η ἀπέραντη ἐκχυσή της θείας αἰγλης πάνω στο ὄρος Θαβώρ σκορπά η λάμψη της μπροστά στα μάτια των αποστόλων. Σήμερα φανερώνεται Κύριος της Παλαιάς και της Νέας Διαθήκης ο Ιησούς Χριστός, το πρόσωπο και το ὄνομα που αγαπῶ, το γλυκύτατο ἀληθινά και ποθεμότατο και που υπερβαίνει κάθε ἔννοια γλυκύτητας. Σήμερα ο ἀρχηγέτης της παλαιάς Διαθήκης Μωυσής, ο θεϊκός νομοθέτης, πάνω στο ὄρος Θαβώρ στέκεται σαν δούλος κοντά στο νομοδότη Χριστό ως Κύριό του και κατανοεῖ με σαφήνεια την οικονομία του, που εἶχε διδαχθεῖ παλαιά με κρυφούς τύπους (γιατί αυτό θα ἔλεγα ἐγώ ὅτι δηλώνουν τα ὀπίθια του Θεού³), και βλέπει καθαρά τη δόξα της θεότητας καλυμμένος κάτω ἀπό το ἀνοιγμα της πέτρας, ὅπως λέει η Γραφή, «πέτρα είναι ο Χριστός, ο Θεός Λόγος και Κύριος που σαρκώθηκε», ὅπως μας ἔκανε να καταλάβουμε ἀναντίρρητα ο θεῖος Παῦλος.⁴ Η πέτρα ἦταν ο Χριστός, ο οποίος, ἀνοίγοντας κατὰ

κάποιο τρόπο ένα μικρό άνοιγμα στο σώμα του, καταφώτισε τους παρόντες με φως άπλετο και πιο δυνατό από κάθε ματιού κοίταγμα. Σήμερα η υψηλότερη κορυφή της Νέας Διαθήκης, αυτή που ονόμασε εύγλωπτα το Χριστό Υιό του Θεού λέγοντας, «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του ζωντανού Θεού»,⁵ βλέπει τον αρχηγέτη της Παλαιάς να παραστέκεται στο νομοδότη και των δύο Διαθηκών και να λέει μεγαλόφωνα: «Αυτός είναι ο υπάρχων»,⁶ που σας προείπα ότι θα εμφανιστεί ένας προφήτης όπως εγώ: όπως εγώ βέβαια, ως άνθρωπος και αρχηγός του νέου λαού,⁷ πάνω όμως από εμένα ως δικός μου Κύριος και της κτίσης ολόκληρης, αυτός που έδωσε για χάρη μου και για χάρη σου τις δύο Διαθήκες, και την Παλαιά και τη Νέα. Σήμερα στον παρθένο της Νέας ο παρθένος της Παλαιάς ευαγγελίζεται τον παρθένο Υιό της Παρθένου μητέρας.^{7α}

Εμπρός λοιπόν ας υπακούσομε στον προφήτη Δαβίδ και ας ψάλλομε στο Θεό μας, ας ψάλλομε στο βασιλέα μας, ας ψάλλομε.⁸ Ότι ο Θεός είναι βασιλιάς όλης της γης, ας ψάλλομε συνεδητά, ας ψάλλομε με χαρούμενα χείλη: ας ψάλλομε με συνετό νου, νιώθοντας τη γεύση των λόγων. Γιατί ο λάρυγγας γεύεται τα φαγητά, ο νους διακρίνει τους λόγους, γράφει αυτός που είναι ο σοφότατος. Ας ψάλλομε και με το Πνεύμα που ερευνά τα πάντα, ακόμα και τα ίδια τα απόρρητα βάθη του Θεού,⁹ μέσα στο φως του Πατέρα, το Πνεύμα που φωτίζει τα πάντα, βλέποντας ως φως απρόσιπο τον Υιό του Θεού. Έγιναν τώρα ορατά όσα ήταν αόρατα για τα ανθρώπινα μάτια, γήινο σώμα που ακτινοβολεί θεϊκή λαμπρότητα, σώμα θνητό που πηγάζει τη δόξα της θεότητας. Γιατί «ο Λόγος έγινε σάρκα»¹⁰ και η σάρκα Λόγος, αν και δεν είχε βγει από τη θεία φύση του. Ω θαύμα που ξεπερνά κάθε νου. Το σώμα δεν απόχτησε απ' έξω τη δόξα, αλλά πήγασε απ μέσα του από την ενωμένη ανεξήγητα μαζί του κατά υπόσταση υπέρθεη θεότητα του Θεού Λόγου. Πώς αυτά που δεν μπορούν να σμιξουν σμίγουν και παραμένουν ασύγχυτα; Πώς τα ασύμβατα συμβαίνουν σε ένα, χωρίς να βγαίνουν από τη φύση τους; Το γεγονός τούτο είναι αποτέλεσμα της καθ' υπόσταση ένωσης. Όσα ενώνονται γίνονται ένα και αποτελούν μια υπόσταση με μια διαφορά αδιαίρετη, και η ενότητα της υπόστασης φυλάγεται σε μια ασύγχυτη ένωση και τηρείται η δυάδα των φύσεων, τόσο με την αμετάβλητη σάρκωση του Λόγου, όσο και με την πάνω από το νου άτρεπτη θέωση της βροτής σάρκας. Και τ' ανθρώπινα στοιχεία γίνονται στοιχεία του Θεού, ενώ τα στοιχεία του Θεού περνούν στον άνθρωπο με τον τρόπο της αντίδοσης και της ασύγχυτης αλληλοπεριχώρησης και της απόλυτης υποστατικής ένωσης. Γιατί είναι ένας Αυτός που και εκείνο ήταν αιώνια και αυτό έγινε αργότερα.¹¹

Σήμερα τ' αυτά των ανθρώπων ακούν τα ανήκουστα. Ο άνθρωπος που βλέπομε μαρτυρείται ως Υιός του Θεού αγαπητός, μονογενής και ομοούσιος. Η μαρτυρία δεν ψεύδεται· η αναγόρευση είναι αληθινή· την αγόρευση την κάνει ο ίδιος ο Πατέρας που τον γέννησε. Ας σταθεί κοντά ο Δαβίδ κι ας κρούσει την θεόφθογγη λύρα του Πνεύματος και ας μελωδεί τώρα εντονότερα και σαφέστερα το λόγο που στο απώτερο παρελθόν προβλέποντας βαθιά στο μέλλον με προορατικά καθαρά μάτια την ένσαρκη έλευση σ' εμάς του Θεού Λόγου προφήτευσε ότι θα πραγματοποιούταν· «τα όρη Θαβώρ και Ερμών θα νιώσουν αγαλλίαση στο όνομά σου».¹² Το Ερμών αναγάλλιασε παλιά ακούοντας να μαρτυρεί ο Πατέρας με σαφήνεια για το Χριστό το όνομα του Υιού, όταν πρόσφατα ο Πρόδρομος, ως ενδιάμεσος της Παλαιάς και της Νέας διαθήκης πορευόταν προς τον Ιορδάνη για να βαπτίζει, ο θησαυρός που κρυβόταν στην έρημο και φώτιζε κατά κάποιο τρόπο το σκότος του κόσμου που είχε αποσταλεί για να σκορπίσει το φως το απρόσιπο που δέφυγε όσους μύπαζαν, όταν μέσα στον Ιορδάνη στεκόταν το νερό της άφεσης καθαίροντας τον κόσμο, κι όχι καθαιρόμενος ο ίδιος· όταν μαρτυρείται με φωνή του Πατέρα, που αντιλαλούσε από τον ουρανό, ο βαπτιζόμενος ως «Υιός αγαπητός» και ο μαρτυρούμενος προβάλλεται από το Πνεύμα που είχε τη μορφή περιστεριού.¹³

Σήμερα γεμίζει από αγαλλίαση και χαρά το Θαβώρ, τα θείκό και άγιο υψηλό βουνό, που καθόλου λιγότερο επάξια δεν ευφραίνεται τώρα από τη δόξα και τη λαμπρότητα από ό,τι με το ψήλωμά του μέσα στον ουρανό. Γιατί συναγωνίζεται με τη χάρη τον ουρανό. Σ' αυτόν δηλαδή που εκεί πάνω στον ουρανό οι άγγελοι δεν έχουν τη δύναμη να κρατήσουν αχαμήλωτο το βλέμμα τους, αυτόν οι πρόκριτοι των αποστόλων τον βλέπουν εκεί ν' αστράφτει με τη δόξα της βασιλείας του. Σ' αυτό βεβαιώνεται η ανάσταση των νεκρών και αναδεικνύεται Κύριος νεκρών και ζωντανών,¹⁴ προβάλλοντας από τους νεκρούς τον Μωυσή και προσάγοντας ζωντανό μάρτυρα τον Ηλία,¹⁵ που παλαιά πυρίπνοος αρματηλάτης οδήγησε το άρμα του στον ουράνιο δρόμο.¹⁶ Σ' αυτό και τώρα οι έξαρχοι των προφητών προφητεύουν αγγέλοντας την εκδημία του Κυρίου από τη γη με το σταυρό. Γί αυτό και το όρος σκιρτά και αγάλλεται και μιμείται τα πηδήματα των αρνιών ακούοντας από τη νεφέλη την ίδια μαρτυρία του Πνεύματος για την υιότητα, μαρτυρία που αναφερόταν από τον Πατέρα στο ζωοδότη Χριστό. Αυτό είναι το ονομαστό πάνω από κάθε όνομα, για το οποίο αγάλλονται το Θαβώρ και το Ερμών. «Αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός».¹⁷ Αυτό είναι το αγαλλίαμα όλης της κτίσης, αυτό είναι το στόλισμα και το αναφαιρέτο καύχημα των ανθρώπων.¹⁸ Γιατί είναι άνθρωπος, αν και όχι απλός, αυτός που

μαρτυρείται. Ώ πάνω από το νου αγαλλίαση που μας δωρήθηκε! Ώ ανέλπιστα μακαριότητα! Ώ δωρήματα του Θεού ανώτερα από την επιθυμία! Ώ χαρίσματα που δεν περιορίζονται στο πλαίσιο της αίτησης! Ώ δωρεοδότης γενναιόδωρος και υπεράνθρωπος με την υπεράνθρωπη μεγαλοπρέπεια! Ώ δωρεά άξια όχι γί αυτόν που τη δέχεται, αλλά γί αυτόν που τη δίνει! Ώ παράξενη δοσοληψία με δυνατό αυτόν που παραχωρεί κι αδύνατο αυτόν που δέχεται! Ώ αυτός που αναδεικνύει τον άνθρωπο άναρχο, αρχίζοντας ο άναρχος να δημιουργείται σωματικά. Γιατί αν γίνεται ο άνθρωπος Θεός με το να ενανθρωπίζεται ο Θεός και αν ο ίδιος ο ένας αναδεικνύεται Θεός και άνθρωπος μαζί, επομένως ο ίδιος ενώ είναι άνθρωπος, είναι άναρχος ως προς τη θεότητα, κι ενώ είναι Θεός, αρχίζει να υπάρχει κατά την ανθρώπινη διάστασή του.

Παλαιά λοιπόν στο όρος Σινά¹⁹ καπνός και θύελλα και σκότος και απειλητική φωτιά κάλυπταν εκείνη την άκρα συγκατάβαση, κήρυτταν απρόσπο τον νομοδότη, άφηναν να φανούν σκιασμένα τα οπίσθιά του και γνωστοποιούσαν τον αριστοτέχνη από τα κρίσματά του. Τώρα όμως τα πάντα γέμισαν από φως και λάμψη. Γιατί έχει έρθει σ' εμάς από τους πατρικούς κόλπους ο ίδιος ο τεχνίτης και Κύριος του παντός, χωρίς να μετακνηθεί από την εγκατάστασή του, τη θέση του δηλαδή μέσα στους πατρικούς κόλπους. Κατέβηκε στο επίπεδο των δούλων του και πήρε το σχήμα της μορφής του δούλου²⁰ κι αφού έγινε ως προς τη φύση και την εμφάνιση άνθρωπος, για να χωρέσει μέσα στον άνθρωπο ο αχώρητος Θεός, έδειξε ο ίδιος επάνω στον εαυτό του τη λαμπρότητα της θείας φύσης. Στην αρχή με την ένωση της χάριτός του κατέστησε τον άνθρωπο θεό, όταν, αφού τον έπλασε, του εμφύσησε πνοή ζωής και του μετέδωσε το ανώτερο στοιχείο, τον τίμησε με την εικόνα του και την ομοιότητά του, τον έκανε πολίτη της Εδέμ και τον ανάδειξε ομοδίαπο των αγγέλων. Επειδή όμως θολώσαμε την ομοιότητα της θείας εικόνας με τη λάσπη των παθών και τη συγχύσαμε, ήρθε ο φιλάνθρωπος σε δεύτερη κοινωνία μαζί μας, πολύ ασφαλέστερη και παραδοξότερη από την πρώτη. Διατηρώντας δηλαδή ο ίδιος την υπεροχή της θεότητάς του, λαμβάνει το κατώτερο στοιχείο, θεοποιώντας με τον εαυτό του τον άνθρωπο και το αρχέτυπο αναμειγνύεται με την εικόνα και δείχνει σήμερα σ' αυτή την ομορφιά του. Και λάμπει το πρόσωπό του όπως ο ήλιος της δικαιοσύνης (γιατί ταυτίζεται καθ' υπόσταση με το άυλο φως, και γί αυτό έγινε ο ήλιος της δικαιοσύνης), ενώ τα ρούχα του γίνονται λευκά σαν το χιόνι' έλαμπαν επειδή τα φορούσε, όχι επειδή ήταν ενωμένα μ' αυτόν, κατά τη σχέση που είχαν και όχι κατά την υπόσταση. Η νεφέλη του φωτός τον σκέπασε ζωγραφίζοντας την ακτινοβολία

του Πνεύματος. Κάπως έτσι τα είπε ο θεός Απόστολος,²¹ ότι δηλαδή η θάλασσα εικονίζει το νερό και η νεφέλη το Πνεύμα. Και όλα είναι φωτεινά κι υπέρλαμπρα για όσους επιδέχονται το φωτισμό και δεν είναι μολυσμένη η ψυχή τους από τους ρύπους της συνειδήσης.

Ας γίνουμε λοιπόν κι εμείς ζηλωτές της υπακοής των μαθητών και ας ακολουθήσουμε πρόθυμα το Χριστό που μας καλεί. Ας αποτνάξουμε μακριά μας τον όχλο των παθών κι ας ομολογήσουμε χωρίς να ντρεπόμαστε τον Υιό του ζώντος Θεού και, αφού γίνουμε αντάξιοι της υπόσχεσης, ας μεταφέρουμε την αγάπη μας στο όρος των αρετών κι ας γίνουμε θεατές της δόξας κι ακροατές των απορρήτων. Γιατί είναι αληθινά μακάριοι, όπως είπε ο Κύριος, όσοι έχουν τα μάτια τους, γιατί βλέπουν, κι όσοι έχουν τ' αυτιά τους, γιατί ακούν όσα πολλοί προφήτες και βασιλιάδες επιθύμησαν να δουν και ν' ακούσουν και δεν ικανοποιήθηκε η επιθυμία τους.²² Εμπρός λοιπόν ας αναλύσουμε το νόημα των θείων λόγων κι ας παραθέσουμε από αυτά τραπέζι σ' εσάς τους καλούς καλεσμένους μας και που όλη η όρεξή σας στρέφεται προς τα θεία. Ας παραθέσουμε τραπέζι ανάλογο με την επιθυμία σας. Ας παραθέσουμε τραπέζι από θεία λόγια που θα είναι καρικευμένο με τη χάρη του Πνεύματος και δε θα το στολίζει η σοφία των ελληνικών λόγων (γιατί δεν έχουμε μαθητεύσει και πολύ στη γνώση των λόγων αυτών), αλλά το τραπέζι μας ας στηρίζεται στη χάρη εκείνου που δίνει ισχυρή γλώσσα στους βουβούς για να μιλούν.

Στην Καισάρεια του Φιλίππου (Πανεάς ονομαζόταν η ονομαστή κάποτε ανάμεσα στις πόλεις η πόλη του Καίσαρα Φιλίππου, και Δαν λεγόταν στη θεία Γραφή· γιατί λέει· «μέτρησε ο Δαβίδ το λαό από το Δάν ως τη Βηρσαβεέ»³²· όταν πήγε στην πόλη αυτή ο Κύριος με τους μαθητές του, ξέρανε από τη ροή των αιμάτων την πηγή της αιμορροούσας²⁴), σ' αυτή την πόλη έκανε την πρώτη σύναξη των μαθητών του και κάνοντας η πέτρα της ζωής μια πέτρα κάθισμά του ρωτούσε τους μαθητές του· «ποιός λένε οι άνθρωποι πως είναι ο Υιός του ανθρώπου;».²⁵ Δε ρώτησε, αυτός που τα πάντα γνωρίζει, επειδή αγνοούσε όπως αγνοούν οι άνθρωποι, αλλά ήθελε να διαλύσει την άγνοιά τους με το φως της γνώσεως, σαν ένα σκοτάδι που σκέπαζε τα νοερά μάτια. Και αυτοί του απάντησαν πως άλλοι έλεγαν ότι είναι ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, άλλοι ο Ηλίας και άλλοι ο Ιερεμίας ή κάποιος από τους προφήτες. Επειδή έβλεπαν την απέραντη άβυσσο των θαυμάτων του, υπέθεσαν πως ήταν ένας από τους προφήτες που είχε αναστηθεί από τους νεκρούς και γι' αυτό είχε αξιωθεί τη χάρη της θαυματουργίας. Και αυτό είναι φανερό από το εξής· γιατί λέει, «άκουσε ο Ηρώδης ο τετράρχης τη φήμη του Ιησού και είπε στους υπηρέτες του· αυτός είναι ο

Ιωάννης ο Βαπτιστής· αυτός είναι που σηκώθηκε από τους νεκρούς και γι' αυτό ενεργούν σ' αυτόν οι θαυματουργές δυνάμεις».²⁶

Θέλοντας να διαλύσει την υπόνοια αυτή και να χαρίσει σ' όσους αγνοούσαν ένα είδος δώρου ανώτερο από κάθε δώρο, τι κάνει αυτός που όλα τα μπορεί το χέρι του; Σαν άνθρωπος βέβαια κάνει την ερώτηση, ενώ σαν Θεός διδάσκει χωρίς να γίνει αντιληπτός τον πρώτο που κάλεσε και πρώτο που τον ακολούθησε, αυτόν που με την πρόγνωση του προόρισε ως επάξιο προκαθήμενο της Εκκλησίας. Αυτόν εμπνέει ως Θεός και μιλάει με το στόμα του. Και ποιά είναι το ερώτημά του; «Εσείς ποιός λέτε πώς είμαι;»²⁷ Ο Πέτρος τότε φλογισμένος από πύρνο ζήλο και θεοφορημένος από το άγιο Πνεύμα είπε· «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού του ζώντος».²⁸ Ω μακάριο στόμα, ώ πανόλβια χείλη, ώ νου θεοφόρε, άξε για τη θεία διδασκαλία, ώ όργανα με τα οποία μιλούσε ο Πατέρας· «είσαι αληθινά μακάριος, Σίμων, υιέ του Ιωνά» (αυτό είπε ο αψευδής), «γιατί δεν σου αποκάλυψε αυτή τη θεία και απόρρητη θεολογία ούτε σάρκα ούτε αίμα, ούτε ανθρώπινη διάνοια, αλλά ο Πατέρας μου ο ουράνιος».²⁹ Γιατί κανένας δεν γνωρίζει τον Υιό, παρά μονάχα εκείνος που ο Υιός γνωρίζει, ο Πατέρας του δηλαδή που τον γέννησε και το άγιο Πνεύμα, που γνωρίζει τέλεια τα βάθη της θεότητας.

Αυτή είναι η πίστη η απαρασάλευτη και ακλόνητη, που επάνω της, ωσάν σε πέτρα, στηρίχτηκε η Εκκλησία που επάξια έγινεσ επώνυμός της. Αυτήν θα την καταδιώξουν βέβαια οι πύλες του άδη, τα στόματα των αιρετικών, τα όργανα των δαιμόνων, αλλά δεν θα μπορέσουν να τη νικήσουν. Θα οπλιστούν εναντίον της, αλλά δε θα την κυριεύσουν. Βέλος νηπίων είναι και θα είναι τα χτυπήματα αυτών. Θ' απονήσουν οι γλώσσες τους και θα στραφούν εναντίον των ιδίων.³⁰ Γιατί προκαλεί δεινά στον εαυτό του όποιος αντιστέκεται στην αλήθεια. Αυτήν Εκείνος την κατέκτησε με το αίμα του, ενώ σ' εσένα την εμπιστεύεται ως έμπιστο υπηρέτη του. Διαφύλαξέ την ακλόνητη κι ασάλευτη με τις προσευχές σου· είναι πεποιθήση ασφαλής ότι δε θ' ανατραπεί ποτέ, ούτε θα σειστεί ούτε θα εκπορθηθεί. Το είπε ο Χριστός, που στερέωσε τον ουρανό και θεμελίωσε τη γη που μένει αταλάντευτη. Γιατί λέει το άγιο Πνεύμα, «με το λόγο του Κυρίου στερεώθηκαν οι ουρανοί».³¹

Αλλά ζητούμε να καταπραυνθούν τα κύματα, να ησυχάσει η ταραχή και να μας επιβραβευθεί ειρήνη και γαλήνη ακύμαντη. Αυτό ικέτεψε το Χριστό, συ ο αγνός νυμφίος της Εκκλησίας, συ που σε όρισε κλειδούχο της βασιλείας των ουρανών, που σου παραχώρησε τη δέσμευση και τη λύση των ευθυνών, Αυτός που με θεηγόρο

στόμα τον ανακήρυξες Υιό του Θεού. Ώ θεία και απόρρητα μυστήρια! Ο ίδιος ονόμασε τον εαυτό του Υιό του ανθρώπου, και ο Πέτρος τον ανακήρυξε Υιό του Θεού, ή μάλλον αυτός που μιλάει μέσω του Πέτρου. Γιατί είναι αληθινά Θεός και άνθρωπος και δε χρημάτισε υιός του Πέτρου ή του Παύλου ή του Ιωσήφ ή κάποιου άλλου πατέρα, αλλά του ανθρώπου. Γιατί δεν είχε πατέρα στη γη αυτός που δεν είχε μητέρα στους ουραμούς.

Θέλοντας λοιπόν να επιβεβαιώσει το λόγο με έργο και γνωρίζοντας τι πρόκειται να κάνει η πανδημιουργός σοφία και δύναμη του Θεού, στον οποίο έχουν αποκρυβεί όλοι οι θησαυροί της γνώσεως,³² έλεγε: «υπάρχουν μερικοί από αυτούς που στέκονται εδώ που δε θα δοκιμάσουν θάνατο, ώσπου να δουν τον Υιό του ανθρώπου να έρχεται με τη βασιλική του δύναμη».³³ Αν λοιπόν είπε το «υπάρχει κάποιος από όσους στέκονται εδώ», σαν για έναν από αυτούς, θα νομιζαμε πως αυτό σημαίνει το ίδιο με το «αν θέλω αυτός να παραμείνει ώσπου να ρθω, τι σ' ενδιαφέρει εσένα;»,³⁴ που επώθηκε για τον Ιωάννη το θεολόγο, ότι θα παραμείνει χωρίς να υποστεί θάνατο ως την παρουσία του Χριστού: γιατί έτσι αντιλήφθηκαν μερικοί απ τους πολύ σοφούς τη διατύπωση αυτή. Επειδή όμως ο λόγος δήλωσε ότι θα έβλεπαν περισσότεροι και επί πλέον επακολούθησε και το έργο, δε θα δώσει τη δυνατότητα σ' όσους θέλουν ν' αντιληφθούν έτσι τη σημασία του λόγου. «Υπάρχουν», λοιπόν λέει, «μερικοί από όσους στέκονται εδώ». Γιατί μερικοί μόνο, και δεν εκλήθησαν όλοι στη θέα αυτή; Δεν ήταν όλοι μαθητές κι απόστολοι; Δεν ακολούθησαν όμοια όλοι μετά την πρόσκληση; Δεν έλαβαν όλοι εξίσου το χάρισμα της ίασης; Πώς λοιπόν δεν αξιώθηκαν όλοι να θεαστούν και αυτά που ήταν πάνω από θέαση; Δεν είναι ο Δεσπότης απροσωπόληπτος;

Όλοι ήταν μαθητές, αλλά δεν ήταν όλοι τυφλωμένοι από τη νόσο της φιλαργυρίας. Όλοι ήταν μαθητές, αλλά δεν είχαν χάσει την καθαρότητα του ματιού τους από την τσιμπλα της βασκανίας. Όλοι ήταν μαθητές, όχι όμως και προδότες όλοι. Όλοι ήταν απόστολοι, δεν είχαν όμως όλοι περάσει στο λαιμό τους το βρόχο της απόγνωσης, προσπαθώντας να διορθώσουν το κακό με το κακό. Όλοι αγαπούσαν το Χριστό, μα ένας αγαπούσε τα χρήματα. Αυτός ήταν ο Ιούδας ο Ισκαριώτης, ένας μόνο δεν ήταν άξιος να θεαστεί τη θεότητα: γιατί λέει, «ας πεθάνει ο ασεβής, για να μη δει τη δόξα του Κυρίου».³⁵ Αφημένος λοιπόν μόνος αυτός από τους πολλούς, ο φθονερός μαζί και βάσκανος, έπεφτε σε μεγαλύτερη μανία, ενώ έπρεπε να γίνουν όλοι επόπτες της δόξας, αυτοί που θα γίνονταν αργότερα θεατές των παθημάτων του. Γι' αυτό παίρνει ως μάρτυρες της δόξας του και της λαμπρότητάς του τους

κορυφαίους αποστόλους· κι ήταν τρεις στον αριθμό, υποδηλώνοντας το σεβαστό μυστήριο της Τριάδος, και ό,τι λεχθεί μπροστά σε δύο ή τρεις μάρτυρες είναι ισχυρό. Έτσι συγχρόνως αποκλείει για τον προδότη τα εγκλήματα της προδοσίας, και αποκαλύπτει στους αποστόλους τη θεότητά του. Βλέποντας δηλαδή αυτός τον Ανδρέα να έχει μείνει κάτω μαζί με τους πολλούς, δεν μπορούσε να πει με το πρόσχημα της δικαιολογίας ότι οδηγήθηκε στην προδοσία του Κυρίου επειδή δεν του έγινε η χάρη να τον δει. Γί αυτό κι ο Ανδρέας είχε μείνει κάτω και όλος ο άλλος όμιλος των αποστόλων, χωρισμένοι σωματικά ως προς τον τόπο, ενωμένοι όμως με το δεσμό της αγάπης· με το σώμα έμειναν κάτω, με τον πόθο όμως ακολουθούσαν επάνω το δάσκαλο και με τα σκιρτήματα της ψυχής τους.

«Και έπεπα από έξι μέρες», γράφουν οι θείοι ευαγγελιστές Ματθαίος και Μάρκος,³⁶ ενώ ο Λουκάς ο σοφότετος γράφει· «έπεπα από τα λόγια αυτά πέρασαν ως οκτώ μέρες».³⁷ Ορθά και αληθινά καθορίζονται οκτώ και έξι μέρες από τους κήρυκες της αλήθειας. Δε διαφωνούν οι διατυπώσεις τους, αλλά εκφράζει συμφωνία το ίδιο το Πνεύμα. Γιατί δεν είναι αυτοί που μιλούν, αλλά το Πνεύμα του Θεού που μιλάει μέσα τους. Γιατί λέει, «όταν θα έρθει ο Παράκλητος, εκείνος θα σας διδάξει και θα σας υπενθυμίσει τα πάντα».³⁸ Αυτοί λοιπόν που έγραψαν έξι μέρες, αφού αφείρεσαν τις δύο ακραίες μέρες, εννοώ την πρώτη και την τελευταία, μέτρησαν τις ενδιάμεσες, ενώ αυτός που αναφέρει οκτώ, μέτρησαν τις ενδιάμεσες, ενώ αυτός που αναφέρει οκτώ, μέτρησε μαζί τις ενδιάμεσες και τις ακραίες. Γιατί συνηθίζουν οι άνθρωποι να μετρούν και με τον ένα και με τον άλλο τρόπο. Και το έξι χρησιμοποιείται ως πρώτος και τέλειος αριθμός, γιατί αυτός απαρτίζεται από τα μέρη που περιλαμβάνει. Το μισό του δηλαδή είναι τα τρία, το τρίτο είναι το δύο και το έκτο ένα, τα οποία αθροζόμενα τον κάνουν τέλειο. Γί αυτό οι ειδικοί σ' αυτά ονόμασαν τον αριθμό έξι τέλειο. Αλλά και το σύστημα όλης της ορατής κτίσης ο Θεός το πραγματοποίησε με το λόγο του σε έξι μέρες, και τέλειο φυσικά είναι όσοι έγιναν επόπτες της θείας δόξας, που είναι επέκενα όλων και είναι μόνη πάνω και πριν από όλα τέλεια. Γιατί, λέει, «γίνεστε τέλειοι, όπως τέλειος είναι και ο Πατέρας σας ο ουράνιος».³⁹ Το οχτώ τώρα· αυτό δίνει τον τύπο του μελλοντικού αιώνα. Η παρούσα ζωή ολοκληρώνεται σε επτά αιώνες. Ογδόη ονομάστηκε η μέλλουσα ζωή, όπως είπε ο μέγας Γρηγόριος ο Θεολόγος, εξηγώντας το χωρίο του Σολομώντα, «να δοθεί μερίδα στους εφτά», εννοώντας την παρούσα ζωή, «και στους οκτώ»,⁴⁰ εννοώντας τη μέλλουσα. Κι έπρεπε την ογδόη ημέρα τι, όπως είπε ο αληθινά θείος και θεολόγος Διονύσιος,⁴¹ ο Δεσπότης θα φανερωθεί στους τέλειους υπηρέτες του

με τον τρόπο που τον είδαν οι απόστολοι στο Θαβώρ. Αυτά σχετικά με την αριθμηση των ημερών.

Αλλά γιατί πήρε μαζί του τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη; Τον Πέτρο, επειδή ήθελε να δείξει μαρτυρημένη από τον Πατέρα τη μαρτυρία που αληθινά έδωσε ο Πέτρος και να βεβαιώσει την απόφασή του, όπως ο ουράνιος Πατέρας του αποκάλυψε τη μαρτυρία αυτή και ότι θα δεχόταν ως προκαθήμενος τα πηδάλια όλης της Εκκλησίας. Τον Ιάκωβο, επειδή θα πέθαινε για χάρη του Χριστού πριν από όλους τους μαθητές και θα έπινε το ποτήριό του και θα βαπτίζόταν το βάπτισμα υπέρ του Χριστού. Τον Ιωάννη, επειδή ήταν το παρθενικό και καθαρότατο όργανο της θεολογίας, ώστε, βλέποντας την άχρονη δόξα του Θεού Υιού, να βροντοφωνάξει: «στην αρχή ήταν ο Λόγος και ο Λόγος ήταν μαζί με το Θεό και ο Λόγος ήταν Θεός»⁴². Γι' αυτό και ονομάστηκε υιός της βροντής.⁴³

Και γιατί ανεβάζει τους μαθητές σε ψηλό όρος; Όρη η θεία Γραφή ονομάζει μεταφορικά τις αρετές, κι όλων των αρετών κολοφώνας και ακρόπολη είναι η αγάπη. Καθόσον μέσα σ' αυτή ορίζεται η τελειότητα. Γιατί, «αν κάποιος μιλά τις γλώσσες των ανθρώπων και των αγγέλων, και αν έχει πίστη, ώστε να μετακινεί όρη, κι αν έχει όλη τη γνώση και γνωρίζει όλα τα μυστήρια, κι αν παραδώσει το σώμα του για να καεί, όμως δεν έχει αγάπη, είναι σαν χάλκινο όργανο που κροταλίζει ή κύμβαλο που ηχολογεί άναρθρα, και δεν θα θεωρηθεί τίποτα».⁴⁴ Πρέπει λοιπόν, αφήνοντας τα χωμάτινα στο χώμα κι ανεβαίνοντας πάνω από το σώμα της ταπεινώσης και φτάνοντας στην πανύψηλη και θεϊκή σκοπιά της αγάπης, έτσι να θεωρούμε τα αθέατα. Γιατί, όποιος έφτασε στο άκρο της αγάπης, βγαίνοντας κατά κάποιο τρόπο από τον εαυτό του, κατανοεί τον αόρατο και πετώντας πάνω από το ζόφο του σωματικού νέφους που έχει μπροστά του και μπαίνοντας μέσα στην αιθρία της ψυχής, ατενίζει καθαρότερα προς τον ήλιο της δικαιοσύνης, αν και δεν μπορεί να εμφορηθεί από ολόκληρη τη θέα του, και μπορεί να προσευχηθεί μακριά απ' τους άλλους. Γιατί μητέρα της προσευχής είναι η ησυχία και η προσευχή είναι η φανέρωση της θείας δόξας. Όταν δηλαδή σφαλίσουμε τις αισθήσεις μας και μένομε μόνοι με τον εαυτό μας και το Θεό και, αφού ελευθερωθούμε από την εξωτερική τύρβη του κόσμου, κλειτούμε στον εαυτό μας, τότε θα δούμε καθαρά μέσα μας τη βασιλεία του Θεού. Γιατί «η βασιλεία των ουρανών», που είναι η βασιλεία του Θεού, «υπάρχει μέσα μας»,⁴⁵, είπε ο Ιησούς ο Θεός μας.

Διαφορετικά λοιπόν προσεύχονταν οι δούλοι και διαφορετικά ο Κύριος. Οι δούλοι δηλαδή πλησιάζουν τον Κύριο παρακαλώντας με φόβο και πόθο και η προσευχή δημιουργεί στο νου την εκδημία του προς τον Θεό και την ένωση μαζί του, τρέφοντάς τον και δυναμώνοντάς τον, ενώ ο άγιος νους, που είναι πραγματικά υποστατικά ενωμένος με το Θεό Λόγο, πώς θα προσευχηθεί; Και πώς θα παρουσιασθεί προσευχόμενος ο Κύριος; Είναι φανερό πως θα πάρει τη δική μας μορφή και θα μας παιδαγωγεί και θα μας ανοίγει δρόμο για την ανάβασή μας με την προσευχή προς το Θεό και θα μας διδάσκει, ότι η προσευχή μας προξενεί τη θεία δόξα και θα δείχνει ότι δεν είναι αντίθεος και τιμά τον Πατέρα ως αρχή και απία του εαυτού του και θα παραχωρεί το δικαίωμα στη σάρκα να περνά από τη δική του φύση, ώστε από αυτήν να τονωθεί και να παιδευτεί και να διδαχθεί και ν' αποκτήσει τα ανώτερα. Αλλά ακόμα και θα δελεάζει τον τύραννο που παρακολουθεί μ' επιμέλεια αν ο Κύριος είναι Θεός. Γιατί αυτό το διαλαλούσε η δύναμη των θαυμάτων. Γί αυτό σε κάθε περίπτωση αναμινύει τα ανθρώπινα με τα θεία, κρύβοντας το αγκίστρι σαν μέσα σ' ένα δόλωμα. Γιατί έτσι αυτός που δελέασε τον άνθρωπο με την ελπίδα της θεότητας, είναι φυσικό να δελεαστεί με το πρόσλημμα της σάρκας. Βλέποντάς τον δηλαδή με την προσευχή ν' αστράφτει, θυμήθηκε και το τυλιγμένο στη δόξα πρόσωπο του Μωυσή. Αλλά ο Μωυσής δοξάστηκε με δόξα που έλαβε απ' έξω, ενώ ο Κύριος Ιησούς δεν είχε την ομορφιά της δόξας επίκτητη, αλλά από την έμφυτη λαμπρότητα της θείας δόξας.

Αλλά ποιο είναι το νόημα της επίκλησης, ας σου το μάθει ο προφήτης Δαβίδ, που τόσο ξεκάθαρα μιλάει: «Αυτός θα μ' επικαλεστεί: Είσαι εσύ Πατέρας μου, Θεός μου και συνεργός της σωτηρίας μου».⁴⁶ Πατέρας Θεού και Υιού πριν από τους αιώνες που εξέλαμψε από την ουσία του γεννήτορα. Θεός και βοηθός στη σωτηρία, επειδή έλαβε σάρκα και ανακαμίζει με τον εαυτό του τη δική μας φύση και την επαναφέρει προς το αρχικό κάλλος της εικόνας και επειδή το πρόσωπό του είναι το κοινό πρόσωπο της ανθρωπότητας. Γί αυτό και πρόσθεσε: «κι εγώ θα τον κάνω πρωτότοκο».⁴⁷ Γιατί έγινε πρωτότοκος ανάμεσα σε πολλούς αδελφούς,⁴⁸ εκείνος που παρόμοια μ' εμάς έγινε κοινωνός της σάρκας και του αίματος,⁴⁹ Ως Θεός Λόγος ήταν πάντοτε Υιός και δεν έγινε ύστερα. Ως άνθρωπος, λέγεται ότι έγινε αργότερα, για να μείνει αμετάβλητη η ιδιότητα της υιότητας. Αφού αυτός έγινε σάρκα, κι έγινε η σάρκα εξαπίας της υποστατικής ένωσης Υιός Θεός από τη ρίζα της ύπαρξής του, λέγεται αυτός ότι έγινε τούτο που ήταν ως Θεός όταν έγινε άνθρωπος.

Παίρνοντας λοιπόν μαζί του στο όρος Θαβώρ αυτούς που ξεχώριζαν στο ύψος των αρετών, μεταμορφώθηκε μπροστά στα μάτια τους. Μεταμορφώνεται μπροστά στους μαθητές του, αυτός που έχει πάντα την ίδια δόξα και λάμπει από την αστραπή της θεότητας. Αφού έχει γεννηθεί από τον Πατέρα του χωρίς αρχή, έχει και δίχως αρχή τη φυσική ακτίνα της θεότητας και δεν έλαβε αργότερα το είναι ούτε πάλι και τη δόξα. Προέρχεται από τον Πατέρα, αλλά χωρίς αρχή και χωρίς παρουσία του χρόνου και έχει τη δική του λαμπρότητα της δόξας. Και μολονότι σαρκώθηκε, είναι ο ίδιος, μένοντας στην ίδια θεία φωτεινότητα. Και η σάρκα δοξάζεται ταυτόχρονα με την παραγωγή της από το μη είναι στο είναι και η δόξα της θεότητας λέγεται και του σώματος δόξα. Γιατί και το ένα και το άλλο είναι ο ένας Χριστός, ομοούσιος με τον Πατέρα, συγγενής και σύμφυτος μ' εμάς. Αν και λοιπόν ποτέ το σώμα το άγιο δεν υπήρξε αμέτοχο της θείας δόξας, όμως εξαπίας της τέλει υποστατικής ενότητας έχει πλουτίσει σε πλήρη βαθμό από τη δόξα της αόρατης θεότητας, ώστε να είναι μία και η αυτή δόξα του Λόγου και της σάρκας, επειδή όμως είναι αφανής η δόξα για το φαινόμενο σώμα, σ' αυτούς που δεν εννοούν όσα είναι και για τους αγγέλους αθέατα, στους δέσμιους της σάρκας, παρέμενε αόρατη. Μεταμορφώνεται λοιπόν και παίρνει όχι αυτό που δεν ήταν, αλλά φανερώνεται στους μαθητές του αυτός που ήταν, διανοίγοντας τα μάτια τους, κι από τυφλούς τους κάνει να βλέπουν. Αυτό σημαίνει η φράση, «μεταμορφώθηκε μπροστά τους». Ενώ διατηρούσε την ταυτότητά του, τον έβλεπαν τώρα οι μαθητές του διαφορετικό στην όψη από ότι φανόταν πριν.

«Και έλαμψε το πρόσωπό του όπως ο ήλιος», το πρόσωπο εκείνου που έθεσε στη διάθεση του ήλιου άφθονο φως· εκείνου που δημιούργησε το πριν από τον ήλιο φως και κατασκεύασε έπειτα τον ήλιο φάρο και πηγή φωτός. Γιατί αυτός είναι το φως το αληθινό, που γεννιέται παντοτινά από το αληθινό και άυλο φως, ο προερχόμενος από τον Πατέρα του ενυπόστατος Λόγος,⁵⁰ το απαύγασμα της δόξας, η φυσική σφραγίδα της υποστάσεως του Θεού και Πατέρα· τούτου το πρόσωπο έλαμψε. Τι λες, ευαγγελιστή μου; Γιατί συγκρίνεις τα πραγματικά ασύγκριτα; Γιατί παραθέτεις και παραβάλλεις αυτά που αληθινά δεν παραβάλλονται; Ο Κύριος έλαμψε σαν υπηρέτης του σπιτιού; Το ανυπόφορο και απρόσπο φως άστραψε όπως αυτός ο ήλιος που όλοι βλέπομε; Αλλά, λέει, δεν συγκρίνω ούτε παραβάλλω το μοναδικό μονογενές και που κανένας δεν μπορεί να φανταστεί, αυτό το απαύγασμα της θείας δόξας, αλλά μιλώντας στους δέσμιους της σάρκας, το ωραιότερο και λαμπρότερο από τα σώματα το φέρνω ως παράδειγμα, όχι όμως οπωσδήποτε ομοίωτο. Γιατί είναι αδύνατο να εικονιστεί το άκτιστο μέσα στην κτίση χωρίς να μειωθεί. Αλλά όπως ο

ήλιος είναι ένας, έχει όμως δύο ουσίες, την ουσία του φωτός που έχει γίνει προηγουμένως, και την ουσία του σώματος που κτίστηκε μεταγενέστερα, και το φως ενώθηκε αδιαίρετα με όλο το σώμα, κι ενώ το σώμα μένει καθαρό, το φως απλώνεται σ' όλα τα πέρατα της γης, έτσι και ο Χριστός· ενώ είναι φως δίχως αρχή κι απλησίαστο, όταν ήρθε μέσα σε σώμα προσδιορισμένο από το χρόνο και κτιστό, είναι ένας ήλιος της δικαιοσύνης, ένας Χριστός, που τον γνωρίζουμε με δύο αδιαίρετες φύσεις.

Είναι λοιπόν το σώμα το άγιο περιγραφτό. Γιατί, ενώ στεκόταν στο Θαβώρ, δεν εκτεμόταν έξω από το όρος, η θεότητα όμως είναι αχώρητη, βρισκόμενη μέσα σε όλα και πέρα από όλα. Και το σώμα λάμπει όπως ο ήλιος· γιατί η έκλαμψη του φωτός ανήκει στο σώμα. Όλα έγιναν κονά του ενός Θεού Λόγου που σαρκώθηκε, όσα νοούμε με τη σάρκα και όσα περιλαμβάνονται στην απερίγραπτη θεότητα. Αλλά άλλο είναι εκείνο από το οποίο προέρχονται τα κονά καυχήματα της δόξας και άλλο πάλι εκείνο στο οποίο συναντούμε τα κονά πάθη. Νικά όμως το θείο και μεταδίδει στο σώμα τη λαμπρότητα και τη δόξα του, ενώ το ίδιο παραμένει μέσα στα πάθη αμέτοχο του πάθους. Έτσι «έλαμψε το πρόσωπό του όπως ο ήλιος». Όχι ότι δεν ήταν λαμπρότερο από τον ήλιο, αλλά έλαμψε όσο μπορούσαν να δουν όσοι παρακολουθούσαν. Αν έδειχνε όλη τη φωτεινότητα της δόξας του, πώς δε θα καταφλέγονταν όλοι; «Έλαμψε το πρόσωπό του όπως ο ήλιος». Ό,τι είναι στα αισθητά ο ήλιος, αυτό είναι στα νοητά ο Θεός. «Και τα φορέματά του έγιναν λευκά όπως το φως». Όπως άλλο είναι ο ήλιος (είναι πηγή φωτός και δεν μπορεί να τον δει κανένας καθαρά) κι άλλο είναι το φως που έρχεται στη γη απ' αυτόν (γιατί και να το δούμε μπορούμε και να το ατενίσουμε με την ενέργεια της σοφίας και της φιλανθρωπίας του Θεού, για να μη γίνουμε ολότελα αμέτοχοι των καλών), έτσι το φως λάμπει ακτινοβολώντας όπως ο ήλιος και τα φορέματα γίνονται λευκά όπως το φως φωτισμένα από τη μετάδοση του θείου φωτός.

Ενώ όλα αυτά διαδραματίζονται έτσι, για ν' αποδειχθεί Κύριος της Παλαιάς και της Νέας Διαθήκης και για να φραχτούν τα σώματα των αιρετικών, που οι λάρυγγές τους είναι τάφοι που χάσκουν, και να γίνει πιστευτή η αναζωοποίηση των νεκρών και να πιστέψουμε πως είναι Κύριος ζωντανών και νεκρών αυτός για τον οποίο μαρτυρεί ο Πατέρας, στέκονται εκεί κοντά στον Κύριο ο Μωυσής και ο Ηλίας και τους βλέπουν οι ομόδοιοί τους να συνομιλούν μαζί του. Γιατί έπρεπε αυτοί, βλέποντας τη δόξα και την παρρησία των ομοδούλων τους αλλά και υπηρετών του Θεού, να εκπλαγούν για τη φιλάνθρωπη συγκατάβαση του Κυρίου και ν' αποκτήσουν περισσότερο ζήλο και

δύναμη για τους αγώνες. Γιατί, όποιος ξέρει τι καρπούς αποδίδουν οι αγώνες, θα τους τολμήσει πολύ εύκολα, αφού η επιθυμία του κέρδους ξέρει να οδηγεί στο ν' αφηφεί κανείς το σώμα.

Όπως δηλαδή οι στρατιώτες και οι πυγμάχοι και οι γεωργοί και οι έμποροι ρίχνονται στους κόπους με πολύ μεγάλη προθυμία κι αντιμετωπίζουν θαρραλέα και τις τρικυμίες τις θάλασσας και τα θηρία και δεν σκέπτονται τους πειρατές προκειμένου να επιτύχουν το κέρδος που επιθυμούν, κι όσο βλέπουν αυτούς που κουράστηκαν πριν από τους ίδιους ν' απολαμβάνουν τα κέρδη τους, τόσο περισσότερο προτρέπονται να υπομείνουν τους κόπους, έτσι και οι πνευματικοί υπασπιστές του Κυρίου, οι πυγμάχοι και οι γεωργοί και οι έμποροι, που δεν επιθυμούν τα υλικά και γήινα κέρδη ούτε ορέγονται τα παροδικά αγαθά, όταν κοπάξουν με τα ίδια τους τα μάτια όσα ελπίζουν και όσους ήδη έχουν κοπιάσει ν' απολαμβάνουν τη χλιδή των αγαθών που ελπίζουν, θα ζωστούν προθυμότερα για τους αγώνες, όχι για ν' αντιπαραταχθούν σε ανθρώπους, ούτε για να βαρέσουν αέρα ούτε να ζέψουν τα εργατικά βόδια στο ζυγό και να αυλακώσουν τη γη, ούτε να διασχίσουν τα τρικυμισμένα πελάγη, αλλά για ν' αγωνιστούν προς τις αρχές και τις εξουσίες και τους κοσμοκράτορες του σκότους, νιώθοντας χαρά από τα χτυπήματα, μαζεύοντας πλούτη από τη γύμνωση και ν' αντιπαραβάλλοντας στις τρικυμίες του κόσμου και στα πονηρά πνεύματα που τις δημιουργούν τα πηδάλιο του σταυρού, και σαν θηρία που ουρλιάζουν κι αρπάζουν να τα απομακρύνουν, και να σπείρουν στις καρδιές των ανθρώπων, ωσάν σε κάποια αυλάκια της γης, το λόγο της ευσέβειας και να θερίσουν μεστωμένα στάχια για τον Κύριο. Αλλά ας επιστρέψουμε στο θέμα μας.

Τότε ο Μωυσής, όπως ήταν φυσικό, μίλησε. Άκου, νοητέ Ισραήλ, αυτά που ο αισθητός Ισραήλ δεν μπόρεσε ν' ακούσει. «Ο Κύριος ο Θεός σου είναι ένας Κύριος»⁵¹ Θεός ένας που διακρίνεται σε τρεις υποστάσεις. Γιατί μία είναι η ουσία της θεότητας, του (Πατέρα) που μαρτυρεί, του Υιού που μαρτυρείται και του Πνεύματος που επισκιάζει με τη χάρη του. Αυτός είναι εκείνος που τώρα μαρτυρεί ο Πατέρας, η ζωή των ανθρώπων. Αυτήν θα δουν οι αχάριστοι κρεμασμένη στο ξύλο⁵² και δε θα πιστέψουν στη ζωή τους». Τότε ανταπάντησε σ' αυτά ο Ηλίας: «Αυτός είναι πολύ παλαιά τον ένικσα ασώματο σαν αύρα λεπτή».⁵³ Γιατί «το Θεό δεν τον είδε κανένας»⁵⁴ πώς είναι κατά την ουσία. Και ό,τι είδε, το είδε πνευματικά. «Αυτή είναι η αλλοίωση της δεξιάς του Κυρίου».⁵⁵ Αυτά είναι «εκείνα που μάτια δεν είδαν και αυτιά που δεν άκουσαν κι ούτε ποτέ ανέβηκαν σε καρδιά ανθρώπου».⁵⁶ Έτσι στη

μέλλουσα ζωή θα είμαστε πάντοτε μαζί με τον Κύριο,⁵⁷ βλέποντας το Χριστό ν' αστράφτει μέσα στο φως της θεότητας.

Και τι λέει ο Πέτρος που έγινε θεατής της θείας αυτής αποκάλυψης; Με τον ενθουσιώδη χαρακτήρα του λέει στον Κύριο: «Είναι ωραία ν μείνομε εδώ». Και ποιος ανταλλάσσει το φως με το σκοτάδι; Βλέπετε πόσο καλός είναι τούτος ο ήλιος, πόσο ωραίος, τόσο ποθητός, πόση ακτινοβολία και λάμψη σκορπίζει και πόσο γλυκιά κι αγαπητή είναι η ζωή, που όλοι καταγίνονται μ' αυτήν και κάνουν τα παν για να μη τη χάσουν; Πόσο περισσότερο θεωρείτε αυτό το φως, απ' το οποίο εκπέμπεται κάθε φως, πιο ποθητό και πιο γλυκύ, το φως που είναι η αυτοζωή, από την οποία ξεκινά κάθε ζωή και μεταδίδεται και μέσα στην οποία όλοι ζούμε και κινούμαστε κι υπάρχομε;⁵⁸ Πόσο πιο αγαπητό είναι και πιο γλυκύ; Καμμιά επιθυμία και καμμιά έννοια δεν μπορεί να αποδώσει το ύψος της υπεροχής του. Νικά κάθε σύγκριση, κάθε μέτρο είναι κατώτερό του. Πώς να μετρηθεί το απερίγραπτο, που δεν μπορεί να το περιλάβει ούτε το μυαλό μας; Τούτο το φως κατανικά ολόκληρη τη φύση. Αυτή η ζωή νίκησε τον κόσμο: πώς λοιπόν δεν είναι καλό να μη χωρίζεται κανείς από το καλό;

Δε μίλησε λοιπόν παράλογα ο Πέτρος, αλλά επειδή ο Σολομών είπε ότι όλα είναι καλά στην ώρα τους και είναι καιρός για το κάθε πράγμα,⁵⁹ έπρεπε το καλό να μη περιοριστεί στους παρόντες εκεί μόνο, αλλά να διαχυθεί και ν' απλωθεί το αγαθό σε όλους τους πιστεύοντας, ώστε να αυξηθούν όσοι θα γίνουν μέτοχοι της ευεργεσίας. Αυτό επρόκειπο να το φέρει σε πέρας ο σταυρός και το πάθος κι ο θάνατος: γι' αυτό δεν ήταν καλό να μείνει εκεί εκείνος που θα εξαγόραζε το πλάσμα του με το ίδιο του το αίμα, έργο για το οποίο είχε λάβει σάρκα. Αν είχατε μείνει στο όρος Θαβώρ, δε θα πραγματοποιόταν η υπόσχεση σ' εσένα. Δε θα έπαιρνες δηλαδή τα κλειδιά της βασιλείας, δε θ' άνοιγε ο παράδεισος για το ληστή, δε θα καταργόταν η αλαζονική τυραννίδα του θανάτου, δε θα παραδιδόταν στη λεηλασία το βασίλειο του άδη, δε θα είχαν απαλλαγεί οι πατριάρχες και οι προφήτες και οι δίκαιοι από τους κόλπους του άδη, κι η ανθρώπινη φύση δε θα ντυνόταν τη στολή της αφθαρσίας. Αν ο Αδάμ δεν είχε επιζητήσει πρόωρη τη θέωση, θα μπορούσε να επτύχει την άφηση.

Μη ζητείς τα αγαθά πριν την ώρα τους, Πέτρε. Θα τ' απολαύσεις κάποτε, όταν σου δοθεί δίχως τέλος η τωρινή θέα. Δε σε όρισε ο Κύριος επιστάτη σκηνών, αλλά της παγκόσμιας Εκκλησίας. Οι μαθητές σου, τα πρόβατά σου, που σου εμπιστεύτηκε ο καλός αρχιοιημένας, οδήγησαν τα λόγια σου στην πραγμάτωσή τους φτιάχνοντας

τη σκηνή του Χριστού, του Μωυσή και του Ηλία των υπηρετών του, που εορτάζουμε με τη σύναξή μας. Δεν τα είπε αυτά ο Πέτρος από το νου του, αλλά με την έμπνευση του Πνεύματος που προνομοθετούσε τα μελλοντικά. «Δεν καταλάβαινε τι έλεγε», γράφει ο θεϊκότατος Λουκάς.⁶⁰ Την απία την προσθέτει ο Μάρκος· γιατί λέει, «ήταν γεμάτοι φόβο».⁶¹ Την ώρα που ο Σίμων τα έλεγε αυτά «να, τους σκέπασε μια φωτεινή νεφέλη» και οι μαθητές κυριεύτηκαν από μεγαλύτερο φόβο, καθώς έβλεπαν τον Σωτήρα Ιησού μαζί με τον Μωυσή και τον Ηλία να τυλίγεται μέσα στο σύννεφο.

Στο παρελθόν ο θεόπτης είχε εισέλθει στο θείο γνόφο κάνοντας υπανιγμό για τον σκώδη χαρακτήρα του νόμου. Γιατί ο νόμος είχε τη σκιά των μελλοντικών κι όχι την ίδια την αλήθεια· άκου που σου το λέει ο Παύλος.⁶² Και τότε ο Ισραήλ δεν μπορούσε ν' ατενίζει τη φθαρτή δόξα του προσώπου του Μωυσή· εμείς όμως αντικρίζουμε με ακάλυπτο πρόσωπο⁶³ τη δόξα του Κυρίου και αλλάζουμε μορφή από τη μικρότερη δόξα σε μεγαλύτερη, πετυχαίνοντάς το με τη βοήθεια του Κυρίου Πνεύματος.⁶⁴ Και γι' αυτό παρουσιάστηκε νεφέλη κι όχι γνόφος (γιατί δεν απειλούσε), επισκιάζοντας με το φως. Είχε φανερωθεί το μυστήριο που ήταν κρυμμένο αιώνες ολόκληρους⁶⁵ και γενεές και παρουσιάζεται η δόξα η αδιάκοπη δια μέσου των αιώνων. Γι' αυτό και στέκονταν κοντά ο Μωυσής με τον Ηλία εκπροσωπώντας το νόμο και τους προφήτες. Αυτών που κηρύττουν ο νόμος και οι προφήτες, αυτός ευρίσκεται να είναι ο ζωοδότης Ιησούς. Ο Μωυσής εικονίζει το σύστημα των αγίων που κοιμήθηκαν στο παρελθόν, ο Ηλίας των ζωντανών. Γιατί ο μεταμορφούμενος είναι εξίσου Κύριος των ζωντανών και των νεκρών. Ο Μωυσής εσήλθε στη γη της επαγγελίας (τον εισήγαγε ο Ιησούς που του την κληροδότησε) και όσα παλαιά είδε ως τύπους, τα βλέπει ολοκάθαρα σήμερα. Γιατί αυτό υπανίσσεται η φωτεινότητα της νεφέλης.

«Κι ακούστηκε φωνή από τη νεφέλη που έλεγε· αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός ο οποίος με ευχαρίστησε, αυτόν να ακούτε». Από τη νεφέλη ακούστηκε η φωνή του Πατέρα· «Αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός». Αυτός που υπήρχε και που βλέπεται άνθρωπος, αυτός που έγινε άνθρωπος χτες, ο ταπεινός που ζει μαζί μας, αυτός που τώρα έλαμψε το πρόσωπό του, αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός, ο προαιώνιος, ο μονογενής ο μόνος από το μόνο, αυτός που προήλθε από εμένα που τον γέννησα αιώνια έξω από το ρεύμα του χρόνου, αυτός που προέρχεται από εμένα και είναι πάντοτε μέσα σ' εμένα και είναι μαζί μου και που δεν έλαβε ύπαρξη έπειτα από εμένα. Προέρχεται από εμένα, έχοντας γεννηθεί από τη δική μου ουσία και υπόσταση ως από πατρικό αίτιο, γι' αυτό είναι και ομοούσιος. Είναι μέσα σ' εμένα, επειδή γεννήθηκε αχώριστα από εμένα και χωρίς να απομακρυνθεί. Είναι μαζί μ'

εμένα, επειδή είναι υπόσταση αυτοτελής, και όχι λόγος που σκορπίζει στον αέρα και γι' αυτό είναι αγαπητός. Γιατί ποιος άλλος γιος είναι αγαπητός, όπως ο μονογενής;

«Αυτός με ευχαρίστησε». Πράγματι προς ευχαρίστηση του Πατέρα πήρε σάρκα ο μονογενής αυτού και Λόγος. Από ευχαρίστησή του ο Πατέρας από τον μονογενή Υιό του πραγματοποίησε την παγκόσμια σωτηρία. Από ευχαρίστησή του ο Πατέρας με τον μονογενή Υιό του συγκρότησε τη συνάφεια των όλων. Αν δηλαδή ο άνθρωπος είναι μικρός κόσμος, έχοντας μέσα του το σύνδεσμο κάθε ορατής και άορατης ουσίας και όντας και το ένα και το άλλο, ευδόκησε αληθινά ο Δεσπότης των όλων και κτίστης και πρύτανις στο πρόσωπο του μονογενοῦς και ομοούσιου Υιού του να γίνει η συνάφεια της θεότητας και της ανθρωπότητας και μέσω αυτής να γίνει η συνάφεια όλης της κτίσης, για να είναι ο Θεός τα πάντα μέσα στα πάντα⁶⁶. «Αυτός είναι ο Υιός μου», το απαύγασμα της δόξας μου», η σφραγίδα της υποστάσεώς μου, με την οποία και τους αγγέλους έχω δημιουργήσει και ο ουρανός έχει στερεωθεί και η γη έχει θεμελιωθεί. Αυτός που κυβερνά τα σύμπαντα με το λόγο της δύναμής του και με την πνοή του στόματός του, το ζωαρχικό δηλαδή και ηγεμονικό Πνεύμα. «Αυτόν ν' ακούτε». Όποιος δέχεται αυτόν, δέχεται εμένα⁶⁷ που τον έστειλα όχι σαν Κύριος, αλλά σαν Πατέρας. Αποστέλλεται σαν άνθρωπος, ενώ σαν Θεός μένει μέσα σ' εμένα και εγώ μέσα σ' εκείνον. Όποιος δεν τιμά τον μονογενή και αγαπητό Υιό μου, δεν τιμά τον Πατέρα, εμένα που τον έστειλα. «Αυτόν ν' ακούτε», γιατί έχει τους λόγους της αιώνιας ζωής.⁶⁸ Αυτό είναι το συμπέρασμα όσων τελούνται, αυτό είναι το νόημα του μυστηρίου.

Και τι κάνει έπεπα; Στέλλει τον Μωυσή και τον Ηλία στους τόπους τους και φαίνεται μόνο στους αποστόλους και κατεβαίνουν έτσι από το βουνό χωρίς να λένε τίποτα από όσα άκουσαν και είδαν. Αυτή ήταν η εντολή του Κυρίου. Θα σας πω για ποια αιτία και ποιο σκοπό. Ήξερε, νομίζω, ότι οι μαθητές ήταν ακόμη ατελείς πνευματικά γιατί δεν είχαν λάβει ακόμα την τέλεια μέθεξη του Πνεύματος για να μην γεμίσει η λύπη τις καρδιές τους, για να μην τρελάνει η λύσσα του φθόνου τον προδότη. Εμπρός λοιπόν κι εμείς ας καταθέσουμε το λόγο κι ας σταματήσουμε.

Εσείς να θυμάστε πάντοτε όσα ειπώθηκαν, έχοντας στην καρδιά σας τη θεία εικόνα κι ακούοντας πάντα την πατρική φωνή στ' αυτά σας, Αυτός δεν είναι δούλος ούτε γέροντας ούτε άγγελος, αλλά «ο αγαπητός μου Υιός, αυτόν ν' ακούτε». Ας τον ακούσουμε λοιπόν να λέει: θ' αγαπήσεις τον Κύριο το Θεό σου με όλη την καρδιά σου». ⁶⁹ «Δε θα φονεύσεις», άλλ' ούτε θα οργιστείς άσκεφτα κατά του αδελφού σου.

Συμφιλώσου πρώτα κι έτσι έλα και πρόσφερε το δώρο σου.⁷⁰ «Δε θα μοχεύσεις», άλλ' ούτε και θα περιεργαστείς την ξένη ομορφιά.⁷¹ «Δε θα επιορκήσεις», αλλά ούτε καν θα ορκιστείς. Το ναι που θα πείτε θα είναι ναι και το όχι όχι. Το περισσότερο είναι εύρημα του πονηρού.⁷² «Δε θα ψευδομαρτυρήσεις»,⁷³ «δε θ' αποστερήσεις από κάποιον κάτ», αλλά δίνε και σ' όποιον σου ζητά, και μη γυρίσεις την πλάτη σ' εκείνον που θέλει να σου δανειστεί κι αυτόν που σου παίρνει τα δικά σου μην τον εμποδίσεις.⁷⁴ «Αγαπάτε τους εχθρούς σας, ευλογείτε εκείνους που σας καταρένται, κάνετε καλό σε όσους σας μισούν και προσεύχεσθε για όσους σας βλάπτουν και σας καταδιώκουν».⁷⁵ «Μην κρίνετε για να μην κριθείτε».⁷⁶ Συγχωρήστε για να συγχωρηθείτε⁷⁷ «για να γίνεται παιδιά του Πατέρα σας», τέλειοι και σπλαχνικοί, «όπως ο ουράνιος Πατέρας σας, που ανατέλλει τον ήλιο του στους πονηρούς και στους καλούς και βρέχει για τους δικαίους και τους άδικους».⁷⁸

Αυτές τις θείες εντολές ας τη φυλάξομε με κάθε προσοχή, για ν' απολαύσομε κι εμείς τη θεία του ωραιότητα νιώθοντας τη γλυκύτατη γεύση του, τώρα όσο είναι δυνατό σε όσους είναι φορτωμένοι με τούτο το χωμάτνο σκήνος του σώματος, κι έπειτα εντονότερα και καθαρότερα, τότε που θα λάμπουν οι δίκαιοι όπως ο ήλιος, όταν, απαλλαγμένοι από τις ανάγκες του σώματος, θα είναι άφθαρτοι μαζί με τον Κύριο, όπως οι άγγελοι του Θεού κατά τη μεγάλη κι ένδοξη αποκάλυψη από τους ουρανούς του ίδιου του Κυρίου και Θεού και Σωτήρα μας Ιησού Χριστού, στον οποίο ανήκει η δόξα και η δύναμη τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ησ'. 48, 28.
2. Α' Τιμ. 6, 14-16
3. Εξ. 33, 22.
4. Α' Κορ. 10, 4.
5. Ματθ. 16, 15.
6. Έξ. 3, 14.
7. Δευτ. 18, 15. 7^α. Δηλ. Ηλίας ευαγγελίζεται τον Χριστό στον Ιωάννη.
8. Ψαλμ. 46, 7.
9. Α' Κορ. 2, 10.
10. Ιω. 1, 14.
11. Ήταν από την αρχή Θεός (εκείνο) κι έπειτα έγινε άνθρωπος (αυτό).
12. Ψαλμ. 88, 13.

13. Ματθ. 3, 17.
14. Ρωμ. 14, 9.
15. Ματθ. 17, 3.
16. Δ. Βασιλ. 2, 11.
17. Ματθ. 17, 15.
18. Φιλ. 2, 9-11.
19. Έξ. 19, 16.
20. Φιλ. 2, 6.
21. Β΄ Κορ. 10, 1.
22. Ματθ. 13, 16,17.
23. Β΄ Βασιλ. 24, 21.
24. Ματθ. 9, 20.
25. Ματθ. 16, 13.
26. Ματθ. 14, 1-2.
27. Ματθ. 16, 15.
28. Ματθ. 16, 16.
29. Ματθ. 16, 12, 18.
30. Ψαλμ. 63, 8.
31. Ψαλμ. 33, 6.
32. Κολ. 2, 6.
33. Ματθ. 16, 28.
34. Ιω. 21, 22.
35. Ησ΄. 26, 10.
36. Ματθ. 17, 1. Μάρκ. 9, 1.
37. Λουκά 9, 28.
38. Ιω. 15, 25-26.
39. Ματθ. 5, 48.
40. Εκκλ. 11, 2.
41. Περί θείων ονομ. κεφ. 1.
42. Ιω. 1,1.
43. Μάρκ. 3, 17.
44. Α΄ Κορ. 1, 2.
45. Λουκά 17, 21.
46. Ψαλμ. 88, 27.
47. Ψαλμ. 88, 28.

48. Ρωμ. 8, 29.
49. Εβρ. 2, 14.
50. Εβρ. 1, 3.
51. Δευτ. 6, 4.
52. Δευτ. 11, 23.
53. Γ' Βασιλ. 19, 12.
54. Ιω. 1, 19.
55. Ψαλμ. 26, 11.
56. Β' Κορ. 2, 9.
57. Α' Θεσσ'. 4, 17.
58. Πράξ. 17, 28.
59. Εκκλ. 3, 1ἔἔ.
60. Λουκά 9, 33.
61. Μάρκ. 9, 51.
62. Εβρ. 10, 1.
63. Β' Κορ. 3, 7.
64. Β' Κορ. 3, 18.
65. Α' Τιμ. 3, 16.
66. Α' Κορ. 15, 28.
67. Μάρκ. 9, 36.
68. Ιω. 6, 69.
69. Δευτ. 6, 5. Ματθ. 12, 37.
70. Δευτ. 5, 1, 17. Ματθ. 5, 21-24.
71. Δευτ. 5, 18. Ματθ. 5, 27-28.
72. Ἐξ. 20, 7. Ματθ. 5, 33, 37.
73. Ἐξ. 20, 16.
74. Ματθ. 5, 40-42.
75. Ματθ. 5, 44.
76. Ματθ. 7, 11.
77. Ματθ. 5, 14-15.
78. Ματθ. 5, 40.